

SIRA SENDE

Aşağıdaki tabloda boş bırakılan yerleri, bilgiler doğru olacak şekilde doldurunuz.

SÖZCÜK TÜRLERİ	
İSİM SOYLU SÖZCÜKLER	FiİL SOYLU SÖZCÜKLER
İSİM (AD) : Varlıkları karşılar.	FiİLLER : Bir işi, oluşu, durumu anlatır.
SIFAT (ÖN AD) : İsimleri niteler veya belirtir.	
ZAMİR (ADIL) : İsmi yerini tutar.	
ZARF (BELİRTEÇ) : Fiilleri, fiilimsileri belirtir.	
EDAT (İLGEÇ) : Sözcükler arasında ilgi kurar.	
BAĞLAÇ : Sözcükleri, öğeleri, cümleleri bağlar.	
ÜNLEM : Seslenme ve duygu bildirir.	

FiİL (EYLEM)

Bir işi, oluşu, hareketi veya durumu zaman ve kişiye bağlayarak anlatan, olumlu ve olumsuz biçimlerde kullanılabilen, içinde fiilimsi eki bulunmayan sözcüklere fiil (eylem) denir.

Çekimli fiil eylemi kimin yaptığı ve eylemin ne zaman yapıldığının belli olduğu eylemlerdir. Yani kip ve şahıs çekimi yapılmış fiillerdir.

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerin başına, cümlede çekimli fiil kullanılmışsa (+) kullanılmamışsa (-) koyunuz.

1. İnsanların birbirleriyle haberleşmek, duygu ve düşüncelerini paylaşmak için yararlandıkları mektup, zaman içinde yazarının bir konu hakkındaki görüşlerini aktaran bir edebî tür hâline gelir.
2. İlk örneklerine Antik Dönem'den itibaren rastlanan, Orta Çağ ve Rönesans yıllarında gelişimini sürdüren mektup, Avrupa'da 17. yüzyılda sosyal ve kültürel hayatın merkezi olarak görülen edebî salonlarda yaygınlaşır.
3. 18. yüzyılda farklı bir içerik kazanır ve bir edebî tür olarak gelişimini 19. yüzyılda tamamlar.
4. Türk edebiyatı, edebiyatçıların özel mektupları bakımından Batı edebiyatları kadar zengin değildir.
5. Mektup türü, 19. yüzyıldan önce edebiyatçılarımız arasında pek rağbet görmemesi nedeniyle zayıf kalır.
6. Hatıralar ve günlüklere benzer özellikler taşıyan, deneme tarzında da yazılabilen mektuplar, sanatçıların şahsiyetlerini, sanat anlayışlarını aydınlatan bilgiler içerir.
7. Edebiyat ve fikir adamlarının özel mektupları edebiyat tarihini ve sosyal tarihi aydınlatan önemli belgelerdir.
8. Farklı türleri olan mektuplar, roman ve hikâyelerin kurgularında olayın akışını değiştiren, entrikayı açıklayan bir yardımcı unsur işlevini yüklenmiştir.
9. Roman ve hikâyelerde bir anlatım tekniği olarak kullanılan mektuplar, gizli kalmış duyguları, olayları ifşa eden bir vasıta, kişinin kendi kendisiyle hesaplaştığı bir içsel yolculuk olarak bilinçaltına en yakın mesafede konumlanan metinlerdir.
10. Her mektup bir itiraf, kahramanın iç dünyasını yansıtan özel bir metindir âdeta.

Fiiller, anlamları bakımından üçe ayrılır:

1. Kılış (İş) Fiilleri

Nesne alabilen, "Neyi, kimi?" sorularına cevap veren fiillerdir.

2. Durum Fiilleri

Bir nesneyi etkilemeyen, nesne alamayan ve "Neyi, kimi?" sorularına cevap veremeyen fiillerdir.

3. Oluş Fiilleri

Öznenin kendi iradesi dışında geçirdiği ve öznenin yapısında zamana bağlı olarak meydana gelen bir değişimi anlatan eylemlerdir, çoğunlukla doğa eylemleridir, bir hareketin olmadığı fiillerdir.

SIRA SENDE

Aşağıdaki fiilleri, örneği olduğu fiil türünün kutusuna yazınız.

Yaşlandım	Kararır	Büyüyecek	Kırmayın	Solmamalı
Okuyor	Seyretse	Bozmuşsun	Sevmelisin	Uyuduk
Acıktık	Duruyorduk	Çürüyor	Anladık	Ağlamışsın
Bozmamalısın	Yatıyormuş	Susayım	Otururdu	Sararıyor

KILIŞ (İŞ) FİİLLERİ

Okuyor
Bozmamalısın
Seyretse
Bozmuşsun
Kırmayın
Sevmelisin
Anladık

DURUM FİİLLERİ

Duruyorduk
Yatıyormuş
Susayım
Otururdu
Uyuduk
Ağlamışsın

OLUŞ FİİLLERİ

Yaşlandım
Acıktık
Kararır
Büyüyecek
Çürüyor
Solmamalı
Sararıyor

SIRA SENDE

Aşağıdaki yargıları inceleyiniz. Yargıların başında belirtilen yere yargı doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

- D** 1. "Bir ulusun büyüklüğü, nüfusun çokluğu ile değil, akıllı ve erdemli kişilerin sayısı ile ölçülür." cümlesinde durum fiili kullanılmıştır.
- Y** 2. "Güzel düşün, iyi hisset, aldanma; ne varsa doğrudur; doğruluk hiçbir zaman şaşmaz." cümlesindeki tüm fiiller nesne alabilen fiildir.
- D** 3. "Siz kalkıp bir balığı, ağaca tırmanma yeteneğine göre yargıyorsanız tüm hayatınızı aptal olduğuna inanarak geçirir." cümlesinde birden fazla çekimli fiil kullanılmıştır.
- Y** 4. "Bir ulus, birbirine sınımsız bağlı olmayı bildikçe yeryüzünde onu dağıtabilecek bir güç düşünülemez." cümlesinde kılış fiili kullanılmıştır.
- Y** 5. "Hayallerimize kavuşacağımız günleri ipe çekerken aslında günden güne yaşıyoruz." cümlesinde nesne alamayan çekimli fiil kullanılmıştır.
- D** 6. "Size yapılan en ufak yardımı sakın unutmayınız, yaptığınız en büyük yardımı ise hiçbir vakit hatırlamayınız." cümlesinde nesne alabilen çekimli fiiller kullanılmıştır.
- Y** 7. "Yaşamın amacı, hoş gitmeyen şeylerden kaçmak değil hoş gitmeyen şeyleri yenmektir." cümlesinde çekimli fiil kullanılmıştır.
- Y** 8. "Yaprakların sararması ve dökülmesiyle kendi kabuğuna çekilen doğa, bu hüzne insanları da sürüklüyordu." cümlesinde oluş fiili kullanılmıştır.

FİİLDE KİP

Eylemin ne zaman veya hangi koşullarda gerçekleştirildiğini belirtecek şekilde çeşitli kalıplara dökülmesine eylemde kip denir.

1. HABER / BİLDİRME KİP EKLERİ

a. Görülen (Bilinen) Geçmiş Zaman Kipi “-dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü”

Geçmiş zamana ait bir eylemin görüldüğünü, bilindiğini ya da gerçekleştiğinden emin olduğunu haber veren, bildiren eklerdir.

1. Tekil Kişi Çekimi: Dünyaca ünlü birkaç kitabı Türk okurları için **çevirdim**.
2. Tekil Kişi Çekimi: Kendi öykülerini yazmadan önce masalları **okudun**.
3. Tekil Kişi Çekimi: Seyahat fotoğrafı yarışması için fotoğraflar **çekt**i.
1. Çoğul Kişi Çekimi: Hâlimizden şikâyet etmemeye zamanla **alıştık**.
2. Çoğul Kişi Çekimi: Şiir okurken kendinizi kelimelerin sihrine **bıraktınız**.
3. Çoğul Kişi Çekimi: Çalışacak bir iş, yiyecek bir ekmek **aradılar**.

b. Duyulan (Öğrenilen) Geçmiş Zaman Kipi “-miş, -miş, -muş, -müş”

Geçmiş zamana ait bir eylemin başkasından duyulduğunu, öğrenildiğini ya da gerçekleşikten sonra fark edildiğini haber veren, bildiren eklerdir.

1. Tekil Kişi Çekimi: Sınavda birkaç soruda işlem hatası **yapmışım**.
2. Tekil Kişi Çekimi: Evden çıkarken bilgisayarı **kapatmamışsın**.
3. Tekil Kişi Çekimi: Sabah saatlerinde İstanbul’da fırtına **çıkmış**.
1. Çoğul Kişi Çekimi: Demek ki siz salona geldiğinizde biz **çıkmışız**.
2. Çoğul Kişi Çekimi: Odanın kapısının önünde bir anahtar **bulmuşsunuz**.
3. Çoğul Kişi Çekimi: Hiçbir zaman işin ticari tarafını **düşünmemişler**.

c. Şimdiki Zaman Kipi “-yor, -(ı)yor, -(i)yor, -(u)yor, -(ü)yor” “-mekte, -makta”

Eylemin şu an yapıldığını, henüz tamamlanmadığını haber veren, bildiren eklerdir.

1. Tekil Kişi Çekimi: Akşam yemeği için misafirlere salata **hazırlıyorum**.
2. Tekil Kişi Çekimi: Çok yüksek sesle **konuşuyorsun**.
3. Tekil Kişi Çekimi: Kardeşim, bahçede arabasını **yıkıyor**.
1. Çoğul Kişi Çekimi: Öğrencilerle oyunumuzun provasını **yapıyoruz**.
2. Çoğul Kişi Çekimi: Raporları bir haftadır **inceliyorsunuz**.
3. Çoğul Kişi Çekimi: Odalarında kitaplarını **okuyorlar**.

ç. Gelecek Zaman Kipi “-ecek, -acak”

Eylemin gelecekte gerçekleşeceğini haber veren, bildiren eklerdir.

1. Tekil Kişi Çekimi: Uçaktan indiğimde size mesaj **yazacağım**.
2. Tekil Kişi Çekimi: Saat onda kardeşine **haber vereceksin**.
3. Tekil Kişi Çekimi: Kargonuz cumartesi günü adresinize **ulaşacak**.
1. Çoğul Kişi Çekimi: Hafta sonu Eymir Gölü’nde piknik **yapacağız**.
2. Çoğul Kişi Çekimi: Hepiniz her ay en az bir kitap **okuyacaksınız**.
3. Çoğul Kişi Çekimi: İstedikleri bir konuda onar dakika **konuşacaklar**.

d. Geniş Zaman Kipi “-r, -(e)r, -(a)r, -(ı)r, -(i)r, -(u)r, -(ü)r”

Her zaman tekrarlanan eylemleri haber veren, bildiren eklerdir.

1. Tekil Kişi Çekimi: İnsanlarla konuştuğumda kişiliklerini **anlarım**.
2. Tekil Kişi Çekimi: Ödevlerini hep zamanında **yaparısın**.
3. Tekil Kişi Çekimi: Yazları mutlaka yurt dışına **gider**.
1. Çoğul Kişi Çekimi: Hafta sonları futbol maçlarını **izleriz**.
2. Çoğul Kişi Çekimi: Büyüklerinize saygılı **davranırsınız**.
3. Çoğul Kişi Çekimi: Tüm çocuklar bu saatte **uyur**.

2. DİLEK / TASARLAMA KİP EKLERİ

a. Gereklilik Kipi “-meli, -malı”

Bir eylemin yapılmasının gerekli ya da zorunlu olduğunu bildiren eklerdir.

1. Tekil Kişi Çekimi: Kariyerim için İngilizce ve Fransızca **öğrenmeliyim**.
2. Tekil Kişi Çekimi: Geçmişine sahip çıkıp kendine **güvenmelisin**.
3. Tekil Kişi Çekimi: Yeni evine taşınmadan önce duvarları boyama**malı**.
1. Çoğul Kişi Çekimi: En iyiyi göstermek için bu maçı **kazanmalıyız**.
2. Çoğul Kişi Çekimi: Bir lider olarak kendinizi doğru **anlatmalısınız**.
3. Çoğul Kişi Çekimi: Şairler artık yeni ve farklı sözler **söylemeli**ler.

Gereklilik kipi ekleri, olasılık anlamı da katabilir.

Bu kadar bilgili olduğuna göre çok okuyor **olmalı**.

b. Şart Kipi “-se, -sa”

Bir eylemin gerçekleşmesinin koşula bağlandığını ya da istendiğini bildiren eklerdir.

1. Tekil Kişi Çekimi: Şimdi deniz kenarında güneşin batışını **izlesem**.
2. Tekil Kişi Çekimi: Ben kitap okurken sen de biraz **uyusan**.
3. Tekil Kişi Çekimi: Sürpriz yapıp bir mektup **yazsa** çok mutlu oluruz.
1. Çoğul Kişi Çekimi: Neler yaşadığımızı **anlatsak** bize inanırlar.
2. Çoğul Kişi Çekimi: Okumanın faydasını **bilseniz** kitap okurdunuz.
3. Çoğul Kişi Çekimi: Bu köyde bir hafta **kalsalar** gitmeyi hiç istemezler.

c. İstek Kipi “-e, -a, -eli, -alı”

İstenen, dilenen eylemleri bildiren eklerdir. 2 ve 3. kişi çekimlerinin kullanımı yaygın değildir.

1. Tekil Kişi Çekimi: Biraz **nefes alayım** deyip sokağa çıktı.
2. Tekil Kişi Çekimi: Arkadaşının kalbini **incitmeyesin** sakın.
3. Tekil Kişi Çekimi: Köydeki herkese **haber vere**.
1. Çoğul Kişi Çekimi: Bahçeye hep beraber ağaç **dikelim**.
2. Çoğul Kişi Çekimi: **Mutlu olasınız** diye her şeyi yapıyoruz.
3. Çoğul Kişi Çekimi: Size orada iyi **bakalar** yoksa çok üzülürüz.

ç. Emir Kipi “Kip eki yoktur, çekimi kişi ekleriyle yapılır, 1. kişilerin emir kipi çekimi yapılmaz.”

Yapılması istenen eylemleri emir biçiminde bildiren eklerdir.

1. Tekil Kişi Çekimi: ----
2. Tekil Kişi Çekimi: Bu kitabı mutlaka **oku**.
3. Tekil Kişi Çekimi: Misafir gelene kadar sofrayı **hazırlasın**.
1. Çoğul Kişi Çekimi: ----
2. Çoğul Kişi Çekimi: Biz çıkana kadar aşağıda **bekleyin**.
3. Çoğul Kişi Çekimi: Şikayetlerini ilgili makama **bildirsinler**.

FİİLDE KİŞİ (ŞAHIS) ÇEKİMİ

Fiilde kişi çekimi, kişi (şahıs) ekleriyle yapılır. Kişi ekleri, eylemin sahibini bildiren eklerdir. Emir kipi hariç tekil 3. kişi çekiminde şahıs eki yoktur. Emir kipinin çekiminde de tekil 2. kişi çekiminde şahıs eki yoktur.

Şahıs ekleri, eklendiği fiilin son harfinin ünlü veya ünsüz olmasına göre farklılık gösterir.

1. Tekil Kişi Eki: Okur um	Okud um	1. Çoğul Kişi Eki: Okur uz	Okudu k
2. Tekil Kişi Eki: Okur sun	Okudu n	2. Çoğul Kişi Eki: Okur sunuz	Okudu nuz
3. Tekil Kişi Eki: Okur	Okudu	3. Çoğul Kişi Eki: Okur lar	Okudu lar

Fiillerde Anlam (Kip, Zaman) Kayması

Çekimli fiillere gelen zaman eklerinin başka bir zaman anlamında kullanılmasına denir. Bir kip ekinin başka bir kip eki yerine kullanılması da denebilir. **Anlam (kip, zaman) kayması anlatım bozukluğuna yol açmaz.**

- ▶ **“Bir hafta sonra eve dönüyorum.”** cümlesinde fiilde kullanılan şimdiki zaman kipi eki, cümlenin zaman anlamından hareketle gelecek zaman kipi eki yerine kullanılmıştır. Cümle, “Bir hafta sonra eve döneceğim.” anlamındadır. Anlam kayması vardır.
- ▶ **“Her gün yedi saat uyuyorum.”** cümlesinde fiilde kullanılan şimdiki zaman kipi eki, cümlenin zaman anlamından hareketle geniş zaman kipi eki yerine kullanılmıştır. Cümle, “Her gün yedi saat uyurum.” anlamındadır. Anlam kayması vardır.
- ▶ **“O yıllarda başarılar kazanıyor.”** cümlesinde fiilde kullanılan şimdiki zaman kipi eki, cümlenin zaman anlamından hareketle görülen, bilinen geçmiş zaman kipi eki yerine kullanılmıştır. Cümle, “O yıllarda başarılar kazandı.” anlamındadır. Anlam kayması vardır.
- ▶ **“Gerçekleri bir gün anlarsın.”** cümlesinde fiilde kullanılan geniş zaman kipi eki, cümlenin zaman anlamından hareketle gelecek zaman kipi eki yerine kullanılmıştır. Cümle, “Gerçekleri bir gün anlayacaksın.” anlamındadır. Anlam kayması vardır.
- ▶ **“Fatih, İstanbul’u kuşatır.”** cümlesinde fiilde kullanılan geniş zaman kipi eki, cümlenin zaman anlamından hareketle duyulan, öğrenilen geçmiş zaman kipi eki yerine kullanılmıştır. Cümle, “Fatih, İstanbul’u kuşatmış.” anlamındadır. Anlam kayması vardır.
- ▶ **“Güldüğüne göre sınavı kazanmış olacak!”** cümlesinde fiilde kullanılan gelecek zaman kipi eki, cümlenin anlamından hareketle gereklilik kipi eki yerine kullanılmıştır. Cümle, “Güldüğüne göre sınavı kazanmış olmalı!” anlamındadır. Anlam kayması vardır.
- ▶ **“Hemen eve gidecek ve ders çalışacaksın!”** cümlesinde fiilde kullanılan gelecek zaman kipi eki, cümlenin anlamından hareketle emir kipi yerine kullanılmıştır. Cümle, “Hemen eve git ve ders çalış!” anlamındadır. Anlam kayması vardır.

SIRA SENDE

Aşağıdaki yargıları inceleyiniz. Yargıların başında belirtilen yere yargı doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

- D** 1. “Farklı disiplinlere ait bilgileri ortak bir paydada buluşturabildiğine göre çok fazla okuyor ve araştırıyor olmalı.” cümlesinde gereklilik kipi “olasılık” anlamında kullanılmıştır.
- D** 2. “Hangi sanatçıyı ya da eserini ele alırsak alalım değerlendirmelerimizin objektif olmasına özen göstereyim.” cümlesinde farklı kiple çekimlenmiş fiiller bir arada kullanılmıştır.
- Y** 3. “Listede yazan tüm ihtiyaçlarınızı alacak ve böylece kurs için gerekli hazırlıklarınızı tamamlayacaksınız.” cümlesinde gelecek zaman kip eki kendi anlamında kullanılmıştır.
- Y** 4. “Ben de tüm işlerimi bitirip sevdiğim insanlarla birlikte sessiz bir kasabada birkaç gün geçirebilsem.” cümlesinde istek kipiyle çekimlenmiş fiil kullanılmıştır.
- Y** 5. “Eğer bu kitabı okuduysan orada anlatılanların aslında günümüz için de geçerli olduğunu anlayacaksın.” cümlesinde yer alan fiiller farklı kişi ekleriyle çekimlenmiştir.
- D** 6. “Gelecek haftaki konferans için izleyicileri aklında en ufak bir soru işareti kalmayacak şekilde sunum hazırlasın.” cümlesinde üçüncü tekil kişi fiil çekiminde şahıs eki kullanılmıştır.
- Y** 7. “Bu çalışmamızda geçmişten günümüze bu alana eser verip adını duyurmuş herkese yer vermekteyiz.” cümlesinde zaman anlamı yoktur.
- Y** 8. “Eğer bir gün yolun düşerse buralara, kapımızın sana her zaman açık olduğunu unutmamalısın.” cümlesinde şart kipiyle çekimlenmiş fiil kullanılmıştır.
- D** 9. “Bir gün iş başa düştüğünde aslında bu anlatılanların ne kadar zor durumlar olduğunu sen de anlarsın.” cümlesinde zaman kayması vardır.
- D** 10. “Yaz mevsiminin en sıcak günlerini yaşadığımız şu zamanlarda Karadeniz köylerinde insanları korkutan afetler yaşanmış.” cümlesinde kip eki “başkasından duyma” anlamında kullanılmıştır.

EK FİİL (EK EYLEM)**-idi -imiş -ise -dır****İsmlere Gelen Ek Fiiller**

Ek fiil ekleri “-(i)di, -(i)miş, -(i)se, -dır” isimlere gelerek bu isimleri cümlede yüklem yapar.

En çok korktuğu şey ölmekti . (ölmek idi)	Akıllıysa daha başarılı olur. (akıllı ise)
O benden daha çalışkandı . (çalışkan idi)	O güzelse herkes tarafından beğenilir. (güzel ise)
Ali gençliğinde futbolcuymuş . (futbolcu imiş)	Babam öğretmendir .
O bir zamanlar tüccarmış . (tüccar imiş)	Bu su, temizdir .

Fiillere Gelen Ek Fiiller

BASİT ÇEKİMLİ (ZAMANLI) FİİLLER Fiil + kip eki	BİRLEŞİK ÇEKİMLİ (ZAMANLI) FİİLLER Fiil + kip eki + <u>idi, imiş, ise</u> Ek fiil
--	--

A) Ek fiillerden üçü “-(i)di, -(i)miş, -(i)se” basit zamanlı fiillere gelerek onları birleşik zamanlı yapar.**1. Hikâye birleşik çekimi:** Herhangi bir kip ekinin üzerine “idi” ek fiili getirilerek yapılır.**Hikâye birleşik çekim: Fiil + kip eki + idi** Geliyordu. Şimdiki zamanın hikâyesi

Gelmişti, gelirdi, gelecekti, geleydi, gelseydi, gelmeliydi...

2. Rivayet birleşik çekimi: Herhangi bir kip ekinin üzerine “imiş” ek fiili getirilerek yapılır.**Rivayet birleşik çekim: Fiil + kip eki + imiş** Geliyormuş. Şimdiki zamanın rivayeti

Gelmemiş, gelecekmiş, geleymiş, gelseymiş, gelmeliymiş...

3. Şartlı birleşik çekimi: Herhangi bir kip ekinin üzerine “ise” ek fiili getirilerek yapılır.**Şartlı birleşik çekim: Fiil + kip eki + ise** Gelmeliyse Gereklilik kipinin şartı

Gelecekse, gelmişse, gelirse, geldiyse, geliyorsa...

B) Ek fiillerden “-dır”, fiillere gelerek onlara kesinlik ya da olasılık anlamlarını katar.**Basit çekimli (zamanlı) fiillere gelen “-dır” ek fiili, fiilleri birleşik çekimli (zamanlı) yapmaz.**Ders **bitmiştir**, çıkabilirsiniz. (Kesinlik, basit çekimli fiil)Belki eve **gitmıştır**, endişe etme! (Olasılık, basit çekimli fiil)**UYARI**

“-dır” ek fiil eki 3. tekil şahıslarda kullanılır ve bazen düşürülebilir. Ancak “-dır” ek fiil eki 1 ve 2. şahıslarda anlamını korumakla birlikte şekil değiştirir. 1 ve 2. şahıslarda isme getirilen şahıs ekleri ek fiilin de anlamını yüklenerek onları yüklem yapar ve bu şahıs ekleri, şahıs eki olmaktan çıkıp ek fiil eki olurlar.

(Ben) öğrenciy**im**(dir)(Biz) öğrenciy**iz**(dir)(Sen) öğrenci**sin**(dir)(Siz) öğrenci**siniz**(dir)(O) öğrenci**dir**(Onlar) öğrenci**ler**(dir)**UYARI**İsmlere gelen **ek fiil eklerinin olumsuzu “değil”** edatıyla yapılır.Çocuklar, değerli**dir**.Çok pişman**mış**.Çocuklar değersiz değ**il**dir.Hiç pişman değ**il**miş.Bugün umutluy**um**.Yorgun**sa** uyunun.Bugün umutlu değ**il**im.Yorgun değ**il**se çalışsın.

FİİLDE YAPI**A) Basit Fiil**

Yapım eki almamış, başka bir sözcükle birleşme yoluyla oluşmamış fiillerdir.

Koştum, gelmeliymiş, gittiyse...

B) Türemiş Fiil

İsimlerin veya fiillerin en az bir yapım eki almasıyla oluşan fiillerdir.

Başladı, hızlanmışlar, kaydırırsa...

C) Birleşik Fiil

Birden fazla sözcüğün birleşmesiyle oluşan fiillerdir.

Birleşik fiiller üç biçimde oluşurlar:

1. Yardımcı Eylemle Kurulan Birleşik Fiiller
2. Kurallı Birleşik Fiiller
3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

1. Yardımcı Eylemle Kurulan Birleşik Fiiller (isim + yardımcı eylem)

İsim + et-, ol-, kıl-, eyle-

Yardım et-	Terk et-	Affet-
Hisset-	Armağan et-	Reddet-
Kaybet-	Zannet-	Rahatsız et-
Kaybol-	Teşekkür et-	Mest eyle-
Hasta ol-	Karar kıl-	Pişman et-
Kahrol-	Yetkili kıl-	Pişman ol-

UYARI

Yardımcı eylemle kurulan birleşik fiiller, isim ile yardımcı eylem birleşirken ünlü düşmesi ya da ünsüz türemesi olursa bitişik, bu iki ses olayı yoksa ayrı yazılır.

UYARI**“Et-” ve “ol-” yardımcı fiilleri cümlede asıl fiil olarak kullanılabilir.**

“Hakkını helal et.” cümlesinde “helal” ismiyle “et-” fiili birlikte bir birleşik fiil oluşturmuşlardır, “et-” fiili, asıl fiil değil yardımcı fiildir. “Bu gömlek on milyon eder mi?” cümlesinde “et-” fiili tek başına fiildir, asıl fiildir.

“Ali hasta oldu.” cümlesinde “hasta” ismiyle “ol-” fiili birlikte bir birleşik fiil oluşturmuşlardır, “ol-” fiili, asıl fiil değil yardımcı fiildir. “Kirazlar da oldu.” cümlesinde “et-” fiili tek başına fiildir, asıl fiildir.

2. Kurallı Birleşik Fiiller (fiil + e, a, ı, i, u, ü + fiil)

İki fiilin belli kurallara göre birleşmesiyle oluşan birleşik fiillerdir. Kurallı birleşik fiiller her zaman bitişik yazılır. Kurallı birleşik fiiller dörde ayrılır: yeterlilik, tezlik, sürerlik, yaklaşma.

Yeterlilik fiili

Bir fiile “ebil-” yardımcı fiili getirilerek yapılır. Cümleye “gücü yetme” veya “olasılık” anlamı, soru olarak kullanıldığı bazı durumlarda “rica” anlamı katar.

Bulabil-, gidebil-, patlayabil-, yapabil-...

Yeterlilik fiilinin olumsuzu iki şekilde yapılır:

Yeterlilik fiilinin olumsuzu, yeterlilik fiili gücü yetmezlik, yapamama anlamı taşıyorsa “ebil-” yardımcı fiilinin “bilmek” kısmı düşer, yerine “-me, -ma” olumsuzluk eki “ama-”, “eme-” şeklinde getirilir:

Bul**abil**irim, Bul**ama**m Yaz**abil**irim, Yaz**ama**m Çöz**ebil**irim, Çöz**em**e

Yeterlilik fiilinin olumsuzu, yeterlilik fiili gücü yetmezlik, yapamama **ihtimali** içeriyorsa “ebil-” yardımcı fiilinin “bilmek” kısmı düşmez, “-me, -ma” olumsuzluk eki “amayabil-”, “emeyebil-” şeklinde getirilir:

Bul**abil**irim, Bul**amayabil**irim Yaz**abil**irim, Yaz**amayabil**irim Çöz**ebil**irim, Çöz**emeyebil**irim

Tezlik fiili

Bir fiile “iver-” yardımcı fiili getirilerek yapılır. Cümleye “çabukluk (tezlik), kolaylık” anlamlarını katar.

Yazıver-, görüver-, gidiver-, kazıver-...

Tezlik fiilinin olumsuzu iki şekilde yapılır, “-ma, -me” olumsuzluk eki ya yardımcı fiilden sonra getirilir ya da ana fiilden sonra getirilir.

Yazıverdi, Yazı**ver**medi, Yaz**mayı**verdi

Sürerlik (Süreklilik) fiili

Bir fiile “edur-, ekal-, ege-, egit-” yardımcı fiillerinin getirilmesiyle oluşur. Cümlelere işin, oluşun hareketin bitmediği, devam ettiği anlamını katar.

Bakadur-, oturadur-, çözedur-, bakakal-, süregel-...

Sürerlik fiilinin olumsuz biçimi yoktur.

Yaklaşma fiili

Bir fiile “eyaz-” yardımcı fiili getirilerek yapılır. Fiile “hemen hemen, az kalsın” anlamı katar. Fiilin gerçekleşmesine çok yaklaşıldığı anlamı taşıdığı için buna “yaklaşma fiili” adı verilmiştir.

Öleyaz-, düşeyaz-, kırılaz-...

Yaklaşma fiilinin olumsuz biçimi yoktur.

3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller (Deyimleşmiş fiiller)

En az iki sözcüğün genelde gerçek anlamından uzaklaşarak kaynaşmasıyla oluşan fiillerdir. Fiil biçimindeki deyimler anlamca kaynaşmış birleşik fiiller grubuna girer.

Fiyat biçmek, fikir almak, küplere binmek, kulak asmamak, kıymet vermek, göze girmek, karar vermek, nöbet beklemek, güven vermek, gözden düşmek...

UYARI

Anlamca kaynaşmış birleşik fiiller çoğunlukla ayrı yazıldığı hâlde bazı anlamca kaynaşmış birleşik eylemler bitişik yazılır:

varsaymak, vazgeçmek, öngörmek, elvermek, başvurmak

SIRA SENDE

Aşağıdaki tabloda istenenleri belirtilen yerlere, örnekte olduğu gibi yazınız.

FiİL	KİP	KİŞİ	ÇEKİM	YAPI
Tutuyorum	Şimdiki zaman	1. tekil kişi	Basit çekimli fiil	Basit fiil
Bilemezsin	Geniş zaman	2. tekil kişi	Basit çekimli fiil	Birleşik fiil
Çalmasaydı	Şart kipi	3. tekil kişi	Birleşik çekimli fiil	Basit fiil
Düzeltilim	İstek kipi	1. çoğul kişi	Basit çekimli fiil	Türemiş fiil
Büyütmeliysek	Gereklilik kipi	1. çoğul kişi	Birleşik çekimli fiil	Türemiş fiil
Ufalanmış	Geçmiş zaman	3. tekil kişi	Basit çekimli fiil	Türemiş fiil
Değerlendiniz	Geçmiş zaman	2. çoğul kişi	Basit çekimli fiil	Türemiş fiil
Hazırlarsınız	Geniş zaman	2. çoğul kişi	Basit çekimli fiil	Türemiş fiil
Olmayacak	Gelecek zaman	3. tekil kişi	Basit çekimli fiil	Basit fiil
Bakakalmışlar	Geçmiş zaman	3. çoğul kişi	Basit çekimli fiil	Birleşik fiil
Terk etmiyorum	Şimdiki zaman	1. tekil kişi	Basit çekimli fiil	Birleşik fiil
Anlatırmışız	Geniş zaman	1. çoğul kişi	Birleşik çekimli fiil	Türemiş fiil
Parçalanır	Geniş zaman	3. tekil kişi	Basit çekimli fiil	Türemiş fiil
Kulak verseydik	Şart kipi	1. çoğul kişi	Birleşik çekimli fiil	Birleşik fiil
Çözüvereceğiz	Gelecek zaman	1. çoğul kişi	Basit çekimli fiil	Birleşik fiil
Isıtıyorlardır	Şimdiki zaman	3. çoğul kişi	Basit çekimli fiil	Türemiş fiil
Benzemişlerdi	Geçmiş zaman	3. çoğul kişi	Birleşik çekimli fiil	Türemiş fiil
Sabredin	Emir kipi	2. tekil kişi	Basit çekimli fiil	Birleşik fiil

SIRA SENDE

Aşağıdaki yargıları inceleyiniz. Yargıların başında belirtilen yere yargı doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

- D** 1. “Günlük hayatla ilgili hikâyeler her geçen gün daha fazla birikiyor ve bu hikâyeler, bize ortak insanlığımızı hatırlatıyor.” cümlesinde kullanılan fiiller haber anlamı taşımaktadır.
- D** 2. “Bremen Mızıkacıları ilk okuduğum kitaptı ve kitap tek hayal kuranın ben olmadığımı anlamamı sağlamıştı.” cümlesinde ek fiil farklı görevlerde kullanılmıştır.
- Y** 3. “Merakımızı cezbeden, mutluluk tarifleri içeren, günün sonunda yanağımızı dayayıp uyuyacağımız kitap, raflarda okuyucularını beklemekte.” cümlesinin yüklemi çekimli fiil değildir.
- D** 4. “Artık yeni bir tarif verirken okurların aklına gelebilecek bütün soruları tahmin edebiliyorum ve cevaplarını tarifin içine serpiştiriyorum.” cümlesinde birleşik yapılı basit çekimli fiil kullanılmıştır.
- Y** 5. “Geriyeye dönüp bakınca cesurca hareket ettiğimi söyleyebiliriz ama o zamanlar herhangi bir şeye cesaret ettiğimi bilmiyordum.” cümlesindeki fiiller basit çekimli birleşik yapıdır.
- Y** 6. “Elon Musk’ın insan beynine çip yerleştirdiği Neuralink projesini tanıtmasıyla teknoloji dünyasındaki gündem bir anda değişti.” cümlesinde oluş fiiline yer verilmiştir.
- D** 7. “Fakat genel anlamıyla bu işi icra edenlerin o işle ilgili yapacakları tanımlar bu olaya hangi pencereden baktıklarını ele verebilir.” cümlesinde anlamaca kaynaşmış birleşik fiil kullanılmıştır.
- D** 8. “Sanatta alanınız her ne olursa olsun rol model kabul edebileceğimiz yerli yabancı, akademik alaylı örneklerle beslenmelisiniz.” cümlesinde birleşik çekimli fiil kullanılmıştır.
- Y** 9. “Pandemi süreci insanlığa yaşam biçiminin koordinatlarını, formlarını, üretim tüketim ilişkilerini, anlamını okumaya bir fırsat tanımıştır.” cümlesinde birleşik çekimli durum fiili kullanılmıştır.
- D** 10. “İzleyicilerin serinin devamını büyük bir merakla beklediği film, gelecek hafta vizyona giriyor.” cümlesinde kip eki kendi anlamının dışında kullanılmıştır.
- Y** 11. “Doğayla barışık ve huzurlu bir hayat sürmek isteyen insan, ona kötü davranmaktan vazgeçmelidir.” cümlesinde zaman anlamı vardır.
- Y** 12. “Her şeyden önce körü körüne tüketen bir yapı yerine 'ihtiyacın kadar tüket' ilkesini benimsersek yaşamımızı kolaylaştırırız.” cümlesinde farklı kip ekleriyle çekimlenmiş fiiller kullanılmıştır.
- D** 13. “Hayatımızda ne kadar doyum ve sevilme olduğu, hayatımızda ne kadar frustrasyon olduğu ve bunların toplamı kendimizi nasıl hissettiğimizi belirler.” cümlesinde farklı yapıda fiiller kullanılmıştır.
- D** 14. “Verdiğin işleri zamanında bitiremezsem kendimi senin karşısında her zaman mahçup hissederim.” cümlesinde farklı biçimde oluşturulmuş birleşik fiiller kullanılmıştır.
- Y** 15. “Siz bu memlekette ailecek ayrılıp gurbet ellere gideli ne kadar oldu, hatırlıyor musun?” cümlesinde “ol-” fiili yardımcı eylem olarak kullanılmıştır.
- Y** 16. “Sen de bizimle gelsen, şu yorgun günlerin acısını çıkarır, birkaç gün kafa dinlersin.” cümlesinde istek kipiyle çekimlenmiş fiil kullanılmıştır.
- D** 17. “Edebiyatta yeni anlayışlar ortaya çıkmaya başladığı için onların hitap ettiği kitle oldukça daralmıştı.” cümlesinde türemiş yapılı birleşik çekimli fiil kullanılmıştır.
- Y** 18. “Öğrenciler, staj sırasında kendilerine her konuda yardımcı olabilecek insanlara ihtiyaç duyuyorlardı.” cümlesinde üçüncü çoğul kişiye göre çekimlenmiş basit yapılı fiil kullanılmıştır.
- D** 19. “Mahkemenin nasıl sonuçlandığına dair kamuoyunu bilgilendirmek için bir basın açıklaması düzenleyiverdi.” cümlesinde kurallı birleşik fiil kullanılmıştır.
- Y** 20. “Yazar, anlatısını fantastik öğelere boğmamışsa okuyucuda gerçeklik duygusu uyandırması kaçınılmaz olacaktır.” cümlesinde haber kipiyle çekimlenmiş olumsuz fiiller kullanılmıştır.

1. Fiiller anlamlarına göre iş (kılış), durum ve oluş fiilleri olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Aşağıdakilerin hangisinde sözü edilen fiiller sırasıyla örneklendirilmiştir?

- A) beklemek, oturmak, uyumak
B) sevmek, durmak, okumak
C) dinlemek, sararmak, acıkmak
D) bilmek, yatmak, kararmak
E) dönmek, gitmek, eğmek

2. **Aşağıdakilerin hangisinde haber ve dilek kiple riyle çekimlenmiş fiiller bulunmaktadır?**

- A) O sene kış ne kadar fazla olmuşsa balık da o kadar az çıkmıştı.
B) Haydi kalkıp yüzünü yıka artık, işe yine geç kalacaksın.
C) Biz biraz böyleyizdir, hepimizin gönlünde bir aslan yatar.
D) Onu çok severdi, işin her türlü inceliğini ona ustası öğretmişti.
E) Ali nihayet uyandı ve her zamanki gibi yorganı kafasına çekti.

3. **Aşağıdakilerin hangisinde fiil "geçmiş zamanın hikâyesi" ile çekimlenmiştir?**

- A) Söylediklerimi hiç duymamışım.
B) Soruları ancak birkaç kişi duyabilmişti.
C) Bir sonraki trenle zaten gelecektim.
D) Misafir gelecekse hazırlık yapayım.
E) Kimse görmeden silmeliydin bunları.

4. **Aşağıdakilerden hangisinin yüklemi yapıcı diğerlerinden farklıdır?**

- A) Keşke yalnız bunun için sevseydim seni.
B) Bu tablounuzda imgenin yeri yok mu, dedi.
C) Onu yolundan döndürmek için bekliyordun.
D) Metafiziği sözümün dışında tutuyorum.
E) Diktiğimiz giysilerin hepsini getirmiştik.

5. I. Kanatlarımı başışladım dünyaya
Adımı verdim hiçbir sokağa
Çıkarıp külahımı artık gidebilirim
II. Kilidinde paslanan dilim
Sevdiğini söyleyemiyordu
Her şiirimde ağız değiştiriyorum

Numaralanmış dizelerle ilgili

- I. Basit çekimli türemiş fiil vardır.
II. Basit çekimli birleşik fiil bulunmaktadır.
III. Birleşik çekimli birleşik fiil kullanılmıştır.

yargılarından hangileri ortaktır?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) II ve III

6. **Aşağıdakilerin hangisinde fiile gelen "-miş/-miş" eki cümleye "başkasından duyma, öğrenme" anlamı katmıştır?**

- A) Bu ceketle pantolonu iyi uydurmuşsun birbirine.
B) Sabaha kadar çalışmaktan gözlerin kanlanmış.
C) Ne kadar güzel gülmüşsün, bu fotoğrafında.
D) Tebrikler, birbirinize çok yakışmışsınız!
E) Gelenlerden bazıları davetten aç ayrılmış.

7. Aşağıdakilerin hangisinde anlam kayması yoktur?

- A) Gerginliğinin sebebi sınavdan olacak.
- B) Ödevlerimizi zamanında yapalım çocuklar!
- C) Her zaman bana verecek bir cevap buluyor.
- D) Haftaya Erzurum'dan dönüyor babası.
- E) Bu güzel habere çok sevinecekler.

8. Aşağıdaki cümlelerin yüklem türleri yapılarına göre ikişerli eşleştirilirse hangisi açıkta kalır?

- A) Her isteyen ünlü bir şair olabilir mi?
- B) O da yeni edebiyatın yararını görmüştür.
- C) Gördüğümüz rüyalardan bir gün uyandırılacağız.
- D) Kimin haklı olduğu bir türlü anlaşılammıştı.
- E) Unuttuğumu sanmışım kalbimin sakladığını seni.

9. Aşağıdaki cümlelerde yüklem göreviyle kullanılan fiillerden hangisi birleşik çekimlidir?

- A) Sorularını öğretmenine sormaya gitmiştir.
- B) Yoğurt yapmak için aldığı sütü kaynatırken taşırdı.
- C) Öğrenciyken çok iyi insanlarla aynı evde oturdum.
- D) Çok istediğiniz o evi en sonunda kiralayabildiniz.
- E) Dersin başına oturmuşken yüz soru daha çözezdin.

10. Aşağıdakilerden hangisinde eylem farklı bir kiple çekimlenmiştir?

- A) Onun kim olduğunu asla tahmin edemezsin.
- B) Dövünüp dururdu eski günler aklına geldikçe.
- C) Gökyüzüne çivi çakmaktan vazgeçelim.
- D) İstediklerimi yapmayacağını biliyorum artık.
- E) Hiç durmadıysan da ezilenin yanında, geç değil.

11. I. Her Mecnun bir çöl bulamaz kendine, diye düşünürdü.
II. Kuantum mekaniği bir gözlem için tek bir sonuç öngörmez.
III. Tedirginliğimizi bütün bir akşam gizleyebilir miyiz?
IV. Nice nimetlerin ardından içimiz buruk, bakakalmışız.
V. Bir yığın halledilmemiş düşüncelerle doluydu içi.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde kurallı birleşik fiil kullanılmamıştır?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve V
- D) III ve IV
- E) IV ve V

12. Aşağıdakilerin hangisinde geniş zamanla çekimlenmediği halde, geniş zaman anlamı taşıyan bir eylem vardır?

- A) Çocukluğumuzda ne güzel oyunlar biliyorduk.
- B) Yanlış anlaşılmanın için o gün oradan ayrılırlar.
- C) Bizim okulumuz sabahları dersi erken başlatıyor.
- D) Başarınızı ailenizden duymuştuk, tebrikler.
- E) Sabah erkenden kalkar, ödevini yaparsın.

1. Aşağıdakilerden hangisinin yüklemi, ek eylemin geniş zamanıyla çekimlenmiş ad soylu bir sözcüktür?

- A) O zamanlar seninle aramızda ayrı gayrı yoktu.
- B) Bu kötü gidişatın tek sorumlusu ben miyim?
- C) Söylediği kadar başarılıysa bu işi olmuş bil.
- D) Onu bulduğumda henüz küçük bir çocuktu.
- E) Böyle giderse beni unutmak zorunda kalacaksın.

2. Limon ve sirke gibi asitli yiyecekler, besinlerin hazmedilmesini yavaşlatır. Bu nedenle yiyecekler, midemizde ve ince bağırsağımızda uzun süre kalabiliyor. Ancak kullandığımız limon da doğal olmalı, dış kabuğu kimyasallara boğulmamalıdır.

Bu parçada kaç tane türemiş fiil bulunmaktadır?

- A) 1   B) 2   C) 3   D) 4   E) 5

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geniş zamanın şartıyla çekimlenmiş bir fiil vardır?

- A) Ülkenin en yüce mevkisine çıkıp otursan yine eline bir şey geçmeyecektir.
- B) Hayat bizi bir şekilde karşı karşıya getirdiyse vardır elbet bunun da bir nedeni.
- C) İçimdeki sessizliği dışarı taşısaydım bu kulak patlatan çığlığa kim dayanabilirdi?
- D) Onların sonuçlarına aldırılmazsak geçmiş ve gelecek bir düşünce gibi boştur aslında.
- E) Hanımefendi, bana sözcüklerin ne renk olduğunu söyleyebilir misiniz?

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yeterlilik fiili cümleye "ihtimal" anlamı katmıştır?

- A) Danışman öğretmenimle tezim hakkında görüşebildim.
- B) Şu erteleyip durduğun ödevlerini artık bitirebilir misin?
- C) Yarın gideceğimiz filme o arkadaşını da davet edebilirsin.
- D) Yardım etmenize gerek yok, bunu tek başıma halledebilirim.
- E) Sen sınavdayken o çok sevdiğin yağmur, yağmaya başlayabilir.

5. İnsanı en mutlu eden şey, ihtiyaçlarıyla varlıkları arasında bir denge olmasıdır. Bütün sorun, bu denge nasıl sağlanacağı. İnsan bunu belki varlıklarını yükseltip ihtiyaçlarının düzeyine çıkararak yapabilir ama bu, budalalık olur. Bunu yapmak, arada bir sürü doğa dışı şeyler yapmayı da gerektirir. Pazarlık etmek gibi, çalışmak gibi, çabalamak gibi... Öyleyse akıllı bir adam dengeyi, ihtiyaçlarını azaltarak yani onları varlıklarının düzeyine indirerek sağlar. Bunu yapmanın en iyi yolu, bedava olan şeylerin değerini bilmektir. Dağların, kahkahanın, şiirin, bir dostun...

Bu parçada kaç tane çekimli eylem vardır?

- A) 4   B) 5   C) 6   D) 7   E) 8

6. Aşağıdakilerin hangisinde "birleşik çekimli fiil" bulunmaktadır?

- A) Ne ehemmiyeti var ha olmuş ha olmamış.
- B) Bütün doğrular anlamlarından saptı.
- C) Göremediğimde seni, uyuyayım diyorum.
- D) Şehrin bütün yağmurları bana yağsın istedim.
- E) Eğer vaktim yok dersen seni anlarım.

7. Aşağıdakilerin hangisinde yapılmakta olan bir iş bildirilmektedir?

- A) Biz de şimdi Ankara'ya gitmeyi planlıyoruz.
- B) O zaman iş değişikliğinden dolayı şehir değiştiriyorlar.
- C) Onu eskiden her an, her saniye düşünüyordum.
- D) Bu maç da oynandıktan sonra sonunda lig bitiyor.
- E) Haftaya doğum gününü kesinlikle bizde kutluyoruz.

8. Dünya ne ki sevgilim

Benim sana yaptığım kubbe yanında
Olsun, bırak
İçinde yıldızlar patlıyor
Kolaydır inanmak kadar inanmamak da
İster sal kendini dünyaya ister kal yanımda
Her şeyden öte öyle sevdim ki ben seni
Yoluna baş koymak diyoruz
Biz âşıklar buna.

Bu dizelerde kaç tane çekimli fiil vardır?

- A) 5   B) 6   C) 7   D) 8   E) 9

9. Aşağıdakilerin hangisinde istek kipiyle çekimlenmiş bir fiil vardır?

- A) Hiç özlemedim seni, özlemek dostluktandır
Dostluğundan öte bulmalıyım seni
- B) Gidersen yıkılır bu kent, kuşlar da gider
Bir nehir gibi susarım yüzünün deltasında
- C) Kabiliyetsizin tekiyim, ismimin baş harfleri
Beni sana sunar, sen bilirsin, ister al ister sus
- D) Yanında olmak isterim, olmaz dersen anlarım
Deneyelim dersen neredeysen çıkıp gelirim
- E) Biraz zaman geçer sonra
Bir bakarsın hiç yaşanmamış gibi oluruz

10. Aşağıdakilerin hangisinde eylemin gerçekleşme ve söylenme zamanı aynıdır?

- A) Akşam yıl dönümümüzü çok şık bir restoranda kutluyoruz.
- B) Geniş zamanlar ararken olanı da kaybediyoruz aslında.
- C) Doksanlı yılların filmleri genellikle özgürlüklere odaklanıyor.
- D) Yarınki toplantıya ekibinle birlikte sen de katılıyorsun.
- E) O zamanlar -sen bilmezsin ama- hep seni düşünüyordu.

11. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi haber kiplerinden biriyle çekimlenmiştir?

- A) Zaten unutacağın şeyleri artık dert etme.
- B) Sen bana çok erkendin, ben evimde adressiz.
- C) Gidenin arkasından yas tutmakta ustayım.
- D) Ruhum, gel sen de vazgeç bu kimsesizden.
- E) Belki ben kaybolunca diner bütün sancılar.

12. Takatim yok o kadar

Kelimeler ölsün istemem
İsterim ki kelimeler bahçe havuzumda
Kırmızı balıklar gibi yüzünler

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Haber kipiyle çekimlenmiş fiil
- B) Durum fiili
- C) Birleşik zamanlı fiil
- D) Dilek kipiyle çekimlenmiş fiil
- E) İş (kılış) fiili

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ek eylem kullanılmamıştır?

- A) Demek siz de Ankaralısınız!
- B) Sen de az yaramaz değilmişsin.
- C) Bu sene pek balık çıkmamış.
- D) Onu bile düşündürdü bu iş.
- E) Etrafınızda döner dolaşırdık.

2. Bir şeyi uzun süre bekledikten sonra umutsuzluğa kapılıp hiç içine sinmeyen başka bir şeye razı olduğun anda o beklediğin şey çıkageliyor ve onu mecburen hiç hak etmediği bir yere koyuyorsan tetris oynuyorsun demektir.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Birleşik çekimli basit fiil
- B) Haber kipiyle çekimlenmiş fiil
- C) Basit çekimli birleşik fiil
- D) Dilek kipiyle çekimlenmiş fiil
- E) Basit zamanlı türemiş fiil

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zaman anlamı vardır?

- A) İşler keşke biraz iyi gitse de sevinsem.
- B) Bir hafiyeye kimi zaman filozoflaşabilmeli.
- C) Sen hiç gelmezsen sevinemem ki ben.
- D) Bütün hatıraların ardından bakakal.
- E) Söyleyin, gözü arkada kalmasın.

4. "Baba n'apıyorsun öyle?" dedi manifaturacının küçük kızı. "Kollarımı iki yana açtığımda kumaş ölçmüyorsam bana doğru koşmanı bekliyorumdur." dedi manifaturacı.

Bu parçada birleşik çekimli kaç fiil vardır?

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4
- E) 5

5. Aşağıdakilerden hangisinde ek eylem kullanılmamıştır?

- A) Dikkat edersen hiçbir yazar, üstün bir insan tipi yaratmaya cesaret edemiyor.
- B) Korkaklar, herkes için ve her zaman cesur insanlardan daha tehlikeli olurlardı.
- C) Kalabalığın çıkardığı gürültü mantıksız ve kulakları sağır edecek kadar güçlüdür.
- D) Bir şey ummak hatasına düşen insanlar, karşılığını hayal kırıklığıyla öderdi hep.
- E) Kurtlarla sofraya oturanlar, kendilerinin konuk mu yoksa yemek mi olacağını bilemez.

6. Aşağıdaki dizelerin hangisinde farklı yapıda fiiller bir arada kullanılmıştır?

- A) Zehrenden çiçekler üretim kömür karası
Uçurum kadar derin bir yalnızlığa atlarım
- B) Yanlış, daha baştan yanlış bir şiirdi bu, biliyorum
Kalbim unut bu şiiri
- C) İçimde zapt edilmez bir kırma isteği
Soluk soluğa kalıyorum her sonbahar
- D) Hangi duvar yıkılmaz sorular doğruysa
Bir gün hangi kent güzelleşmez ki
- E) Ezberimdeki türküler de savrulup gitti
Ömrümün karşılığı kalamadı sesimde

7. Aşağıdakilerden hangisinin yüklemi isimden türemiş bir fiil değildir?

- A) Kutucuk üzerindeki hayır düğmesine tıkladı.
- B) Dedesinin saç, sakalı süt gibi ağarmıştı.
- C) Yemeğinden bir lokma bile tattırmadı.
- D) Sokak hayvanlarını tek tek besledi.
- E) Eminim bugün kurt gibi acıkmışsındır.

8. Aşağıdakilerin hangisinde anlamca kaynaşmış birleşik fiil bulunmamaktadır?

- A) Benim birdenbire yüzünü değil, gözünü değil, sesini göresim geldi.
- B) Sanat, her daim insanoğlunun içindeki insanı cevheri ortaya çıkarmıştır.
- C) Bunun yıllar süreceğini öngörseydik keşke baştan hiç kabul etmezdik bu gezi işini.
- D) İlk gönüllünün cesaretinden etkilendi ve diğerlerini de iş birliğine zorladı.
- E) Herhangi bir aksilik yaşanmaması için her katta nöbet tutuyorlardı.

9. Ek eylem, ad soylu sözcüklere eklenerek onları yüklem yapar ya da çekimlenmiş fiillere gelerek onları birleşik çekimli fiil yapar.

Aşağıdakilerin hangisinde ek eylemin bu iki kullanımına da örnek vardır?

- A) Dünya tehlikelerle doludur, insan kendine tekin değilse.
- B) Bir hikâyeye, umut veriyorsa bu bir başlangıç demektir.
- C) Rüyalar emanet edilemez yalnızca tabir edilebilir.
- D) Böylelikle herkesin bildiği bir kez daha doğrulanır.
- E) Sarmaşıkların örttüğü pencereler dilsizdi nicedir.

10. Aşağıdakilerden hangisinde oluş fiili bulunmamaktadır?

- A) Bizim bu emektar balta da gün geçtikçe köreliyor.
- B) Yok muydu buğday, pirinç ki aç açına uyuduk.
- C) Geçen hafta uzaktan bir yakınımız hastalandı.
- D) Dutlara ulaşabilmek için sürekli zıplıyordu.
- E) Sorduğum soruları içtenlikle cevapladı.

- 11. I.** Halat çekme yarışı 1900–1920 yılları arasında olimpiik spordu. Sonra ilkokul piknikleri müfredatına girdi. Allah kimseye böyle bir kariyer düşüşü nasip etmesin.
- II.** “Ya elektrik kesilince ya da aşka düşünce gelir aklına.” dedi Aleksî Pavloviç. “Yo, mum değil, bunu herkes yaşıyor mu diye pencereden bakmak.”

Numaralanmış parçalarla ilgili

- I. Basit fiil yer almaktadır.
- II. Birleşik fiil bulunmamaktadır.
- III. Birleşik zamanlı fiil vardır.

yargılarından hangileri ortaktır?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
- D) I ve II   E) I ve III

12. Ama siz sobada sucuklu yumurta pişirip yiyen Yoksul bir aşkın güzelliğini bilebilir misiniz

I

Bir gül, bir güle derdi ki görse

II   III

Yalan söylüyorum

IV

Güller bu sıra hiç konuşmuyorlar bayım

V

Bu dizelerdeki numaralanmış eylemlerle ilgili, verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) I. eylem basit zamanlı birleşik bir fiildir.
- B) II. eylem birleşik çekimli bir eylemdir.
- C) III. eylem şart kipiyle çekimlenmiştir.
- D) IV. eylem basit zamanlı basit bir fiildir.
- E) V. eylem üçüncü tekil kişiyle çekimlenmiştir.

FiİLİMSİLER (EYLEMSİLER)

Fiillerden belli ekler yardımıyla türeyen, fiillerin fiil olma özelliğini yitirip cümlede isim, sıfat ya da zarf görevinde kullanılmasıyla oluşan sözcüklere fiilimsi denir.

Fiilimsilerin **fiil kök ya da gövdesinden belli ekler yardımıyla türeyerek oluştuğunu** unutmayalım!

Fiilimsilerin **fiillere benzediklerini ancak fiil olmadıklarını, cümlede isim, sıfat veya zarf görevli sözcük olarak kullanıldıklarını** unutmayalım!

Fiilimsiler üçe ayrılır: **isim-fiil (ad eylem), sıfat-fiil (ortaç), zarf-fiil (bağ fiil, ulaç).**

1. İSİM-FİİL (AD EYLEM)

Fiillerden “-ma, -ış, -mak” ekleri yardımıyla türeyen, fiillerin fiil olma özelliğini yitirip cümlede **isim** görevinde kullanılmasıyla oluşan sözcüklere **isim-fiil** denir.

ÖRNEK

- “Şiirlerini **anlamayı** bırakıp hissetmelisin.” cümlesinde “**anla-**” fiili, isim-fiil eklerinden “**-ma**” ekini alarak fiil görevinde değil de isim görevinde kullanılmıştır. Bu nedenle “**anlama**” sözcüğü isim fiildir.
- “Onun bu konuya **bakışı** farklıydı.” cümlesinde “**bak-**” fiili, isim-fiil eklerinden “**-ış**” ekini alarak fiil görevinde değil de isim görevinde kullanılmıştır. Bu nedenle “**bakış**” sözcüğü isim fiildir.
- “Eşyaları **taşımak** için yardım istedi.” cümlesinde “**taşı-**” fiili, isim-fiil eklerinden “**-mak**” ekini alarak fiil görevinde değil de isim görevinde kullanılmıştır. Bu nedenle “**taşımak**” sözcüğü isim-fiildir.

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere, verilen cümleden hareketle uygun ifadeleri yazınız.

1. “Arkadaşın seni görmeye gelmedi.” cümlesinde “ gör- ” fiili, isim-fiil eklerinden “ -me ” ekini alarak fiil görevinde değil de isim görevinde kullanılmıştır. Bu nedenle “ görmeye ” sözcüğü isim-fiildir.
2. “Konvoyun meydana girişi harikaydı.” cümlesinde “ gir- ” fiili, isim-fiil eklerinden “ -ış ” ekini alarak fiil görevinde değil de isim görevinde kullanılmıştır. Bu nedenle “ girişi ” sözcüğü isim-fiildir.
3. “Okula kadar koşmak zorunda kaldı.” cümlesinde “ koş- ” fiili, isim-fiil eklerinden “ -mak ” ekini alarak fiil görevinde değil de isim görevinde kullanılmıştır. Bu nedenle “ koşmak ” sözcüğü isim-fiildir.

UYARI

Fiilimsiler olumsuzluk eki alabildiği için, isim-fiil ekleri olan “-me, -ma” ekleri ile olumsuzluk ekleri olan “-me, -ma” ekleri birbirine karıştırılmamalıdır. Bu ekler, cümleye olumsuzluk anlamı katıyorsa olumsuzluk eki, olumsuzluk anlamı katmıyorsa isim-fiil ekidir.

“Çok güzeldi yaptığın **konuşma!**” cümlesinde “**konuş-**” fiilinin aldığı “-ma” eki, fiile olumsuzluk anlamı katmıyor, bu nedenle “-ma” eki isim fiil ekidir ve “**konuşma**” sözcüğü isim-fiildir, fiilimsidir.

“Benimle bir daha böyle **konuşma!**” cümlesinde “**konuş-**” fiilinin aldığı “-ma” eki, fiile olumsuzluk anlamı katıyor, bu nedenle “-ma” eki olumsuzluk ekidir ve “**konuşma**” sözcüğü fiildir, fiilimsi değildir.

Fiilimsiler olumsuzluk eki alabildiği için isim-fiil ekleri olan “-me, -ma” ekleri ile olumsuzluk ekleri olan “-me, -ma” ekleri aynı sözcükte bulunabilir. Olumsuzluk ekleri, her zaman fiilimsi eklerinden önce gelir ve bu şekilde oluşan sözcükler, fiilimsidir.

“Konuşmaması bizim faydamıza oldu.” cümlesinde “**konuş-**” fiilinin aldığı ilk “-ma” eki, olumsuzluk ekidir; ikinci “-ma” eki ise isim- fiil ekidir ve “**konuşmaması**” sözcüğü isim-fiildir, fiilimsidir.

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerde isim-fiil olan sözcüklerin altını çiziniz.

1. Yürümeye dermanım kalmadı.
2. Şiirlerinizi dinlemeyi çok isterim.
3. Ne yazık ki bizimle kalmamayı seçti.

UYARI

İsim-fiil ekleri hareket anlamlı fiilimsiler yerine kalıcı isimler türetmişse yani isim-fiil eki alan sözcük, bir varlığın kalıcı adı olmuşsa bu sözcük fiilimsi sayılmaz.

- “Ocağın yanındaki **çakmak**, yere düştü.” cümlesinde “**çak-**” fiili, isim-fiil eklerinden “**-mak**” ekini alarak fiil görevinde değil de isim görevinde kullanılmıştır. Ancak “**çakmak**” sözcüğü **isim-fiil değildir, fiilimsi değildir**, sadece **isimdir** çünkü bu sözcük, fiil anlamından sıyrılmış ve bir varlığın kalıcı adı olmuştur.
- “Bu duvara çivi **çakmak** çok zormuş.” cümlesinde “**çak-**” fiili, isim-fiil eklerinden “**-mak**” ekini alarak fiil görevinde değil de isim görevinde kullanılmıştır ve “**çakmak**” sözcüğü **isimdir, isim-fiildir, fiilimsidir** çünkü bu sözcük, fiil anlamından sıyrılmamıştır. Bir iş, bir eylem bildirmektedir.

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin özelliklerini doğru şekilde işaretleyiniz.

1. Ayşe Hanım, çok iyi <u>dolma</u> yapar.	☒ İsim	☐ İsim-fiil	☐ Fiilimsi
2. Kova <u>dolmaya</u> başladı nihayet!	☒ İsim	☒ İsim-fiil	☒ Fiilimsi
3. Sen şimdiden etleri <u>kızartmaya</u> başla!	☒ İsim	☒ İsim-fiil	☒ Fiilimsi
4. Evrakları alt kattaki <u>danışmadan</u> alırsınız.	☒ İsim	☐ İsim-fiil	☐ Fiilimsi
5. Gökyüzü rengârenk <u>uçurtmalarla</u> doluydu.	☒ İsim	☐ İsim-fiil	☐ Fiilimsi

2. SIFAT-FİİL (ORTAÇ)

Fiillerden “**-an, -ası, -mez, -ar, -dik, -ecek, -miş**” ekleri yardımıyla türeyen, fiillerin fiil olma özelliğini yitirip cümlede **sıfat** veya **isim** görevinde kullanılmasıyla oluşan sözcüklere **sıfat-fiil** denir.

ÖRNEK

- “**Ağlayan** çocuğu bir türlü susturamadık.” cümlesinde “**ağla-**” fiili, sıfat-fiil eklerinden “**-an**” ekini alarak fiil görevinde değil de bir ismi, “çocuk” ismini niteleme görevinde yani **sıfat** görevinde kullanılmıştır. “**Ağlayan**” sözcüğü sıfat-fiildir.
- “Bu **yıkılası** dünyada neler gelecek daha başımıza?” cümlesinde “**yıkıl-**” fiili, sıfat-fiil eklerinden “**-ası**” ekini alarak fiil görevinde değil de bir ismi, “dünya” ismini niteleme görevinde yani sıfat görevinde kullanılmıştır. “**Yıkılası**” sözcüğü sıfat-fiildir.
- “Arabayı arkadaki **çıkamaz** sokağa park etti.” “**çık-**” fiili, sıfat-fiil eklerinden “**-maz**” ekini alarak fiil görevinde değil de bir ismi, “sokak” ismini niteleme görevinde yani sıfat görevinde kullanılmıştır. “**Çıkamaz**” sözcüğü sıfat-fiildir.
- “Sanırım bir **çıkır** yol bulamadı.” cümlesinde “**çık-**” fiili, sıfat-fiil eklerinden “**-ar**” ekini alarak fiil görevinde değil de bir ismi, “yol” ismini niteleme görevinde yani sıfat görevinde kullanılmıştır. “**Çıkır**” sözcüğü sıfat-fiildir.
- “Gündemde yine **bildik** olaylar var.” cümlesinde “**bil-**” fiili, sıfat-fiil eklerinden “**-dik**” ekini alarak fiil görevinde değil de bir ismi, “olay” ismini niteleme görevinde yani sıfat görevinde kullanılmıştır. “**Bildik**” sözcüğü sıfat-fiildir.
- “Daha çok **yapılacak** iş var bu konuda.” cümlesinde “**yapıl-**” fiili, sıfat-fiil eklerinden “**-acak**” ekini alarak fiil görevinde değil de bir ismi, “iş” ismini niteleme görevinde yani sıfat görevinde kullanılmıştır. “**Yapılacak**” sözcüğü sıfat-fiildir.
- “**Kızarmış** patatesleri tabağa koydu.” cümlesinde “**kızır-**” fiili, sıfat-fiil eklerinden “**-miş**” ekini alarak fiil görevinde değil de bir ismi, “patates” ismini niteleme görevinde yani sıfat görevinde kullanılmıştır. “**Kızarmış**” sözcüğü sıfat-fiildir.

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerde geçen sıfat-fiillerin altını çiziniz.

1. Ayağını inciten kardeşini eve götürmüş.
2. Yaşamını güzelleştirecek fırsatlar ara.
3. Doğduğum gündün beri bu şehirdeyim.
4. Tatilde çekilmiş fotoğraflara bakıyorduk.
5. Şu ana kadar çözmediği soru kalmadı.

UYARI

Sıfat-fiiller, nitelediği isim cümlede kullanılmazsa çekim eki alarak ve sıfatların adlaşma özelliği nedeniyle sıfat görevinde değil isim görevinde kullanılabilir. Bu şekilde kullanılan sıfat-fiillere “adlaşmış sıfat-fiil” denir. Adlaşmış sıfat-fiiller, fiilimsidir.

- “Pışmış ekmeği tabağa koydu.” cümlesinde “pışmış” sıfat-fiili, “ekmek” ismini niteleme görevinde yani sıfat görevinde kullanılmıştır. “Pışmışları tabağa koydu.” cümlesinde “pışmışları” sıfat-fiili, çekim eki aldığı ve nitelediği isim cümlede kullanılmadığı için isim görevinde kullanılmıştır ve adlaşmış sıfat-fiildir.
- “Sadece başarıya inananlar, başarıyı yakalar.” cümlesinde “inananlar” sıfat-fiili, çekim eki aldığı ve nitelediği isim cümlede kullanılmadığı için isim görevinde kullanılmıştır ve adlaşmış sıfat-fiildir.
- “Düşüne mahalleden tanıdıklarını da çağır.” cümlesinde “tanıdıklarını” sıfat-fiili, çekim eki aldığı ve nitelediği isim cümlede kullanılmadığı için isim görevinde kullanılmıştır ve adlaşmış sıfat-fiildir.

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerdeki sıfat-fiilleri, örnekte verildiği şekilde isim görevinde kullanınız.

Yazarın **anlattığı** hikâyeler kendi çevresinden izler taşıyor.

Yazarın **anlattıkları** kendi çevresinden izler taşıyor.

1. Sabrından saray yapan insanlar bilirim.

Sabrından saray yapanlar bilirim.

2. İmzalanacak belgeleri masama bırakın.

İmzalanacakları masama bırakın.

3. Gece çalışan işçilerin sağlığı çabuk bozulur.

Gece çalışanların sağlığı çabuk bozulur.

4. Atılmış eşyaları toplayıp satarak geçiniyor.

Atılmışları toplayıp satarak geçiniyor.

5. Bildiğim konuyu size de anlatacağım.

Bildiğimi size de anlatacağım.

6. Bu köyde gözlemediği olayları eserlerinde güzelce kurgulamış.

Bu köyde gözlemediklerini eserlerinde güzelce kurgulamış.

7. Başarıya inanan insanın önünde hiçbir engel duramaz.

Başarıya inananın önünde hiçbir engel duramaz.

8. Yıkılmış çamaşırları makineden çıkarıp güzelce astı.

Yıkılmışları makineden çıkarıp güzelce astı.

UYARI

Sıfat-fiil ekleri hareket anlamlı fiilimsiler yerine kalıcı isimler türetmişse yani sıfat-fiil eki alan sözcük, bir varlığın kalıcı adı olmuşsa bu sözcük fiilimsi sayılmaz.

- Bizim sokaktan **dolmuş** geçmez.
- **Yazar**, eleştirilerden çok rahatsız.
- **Gelecek**, hepimize umut veriyor.
- Yarım ekmek arası **döner** almış.
- **Bakan**, çalışmalarımızı çok beğenmiş.
- Arabanın **silecekleri** çalışmıyor.

UYARI

Sıfat-fiilin “-mez, -ar, -ecek, -miş” ekleri biçim bakımından zaman ekleriyle benzerlik gösterir. Bu ayrımı yapabilmek için şuna dikkat edilmelidir:

Yüklemde kullanılan “-mez, -ar, -ecek, -miş” ekleri, **zaman ekleridir** ve kullanıldığı sözcük **sıfat-fiil değildir, fiilimsi değildir**. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili olarak verilen sözcükler, fiildir.

- Bu saatten sonra o değişmez.
- Haftaya Ankara'ya döner.
- Bugünden sonra bizimle oturacak.
- Şair daha ilk kitabıyla çok tanınmış.

Yüklem dışında bir sözcükte kullanılan “-mez, -ar, -ecek, -miş” ekleri, sıfat-fiil ekleridir ve kullanıldığı sözcük **sıfat-fiildir, fiilimsidir**. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili olarak verilen sözcükler, sıfat-fiildir.

- Bu hayatta değişmez gerçekler var.
- Ayağı döner kapıya sıkışmış.
- Sizinle oturacak zamanım yok.
- Tanınmış şair, okulumuza gelecek.

UYARI

Fiilden türeyip sıfat göreviyle kullanılan her sözcük sıfat-fiil değildir. Sözcüğün sıfat-fiil olabilmesi için bir fiilin sıfat-fiil eklerinden birini alması şarttır. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcükler, sıfattır ancak **sıfat-fiil değildir**.

- Yıkık evler, şehrin girişindeydi.
- Coşkun ırmaklar gibiydi ömrüm.
- Görsel sanatlara ilgi artıyor.
- Çalışkan çocuklar ödüllendirildi.

3. ZARF-FİİL (BAĞ FİİL, ULAÇ)

Fiillerden “-esiye, -ken, -e-e, -a-a, -alı, -madan, -ince, -ip, -arak, -dikça, -maksızın, -diğında, -casına, -ar-maz” ekleri yardımıyla türeyen, fiillerin fiil olma özelliğini yitirip cümlede **zarf** görevinde kullanılmasıyla oluşan sözcüklere **zarf-fiil** denir.

UYARI

Zarf-fiiller ya **durum zarfı** ya da **zaman zarfı** görevinde kullanılır yani zarf-fiiller fiile veya başka bir fiilimsiyeye sorulan “**Nasıl?**” veya “**Ne zaman?**” sorularına cevap verir.

ÖRNEK

- ▶ “Seni **ölesiye** seviyordun.” cümlesinde “**öl-**” fiili, zarf-fiil eklerinden “**-esiye**” ekini alarak fiil görevinde değil de başka bir fiili (seviyordun) belirtme görevinde yani zarf görevinde kullanılmıştır. “**Ölesiye**” sözcüğü zarf-fiildir.
- ▶ “Çocuk uyur**ken** evden çıktık.” cümlesinde “**uyu-**” fiili, zarf-fiil eklerinden “**-ken**” ekini alarak fiil görevinde değil de başka bir fiili (çıktık) belirtme görevinde yani zarf görevinde kullanılmıştır. “**Uyurken**” sözcüğü zarf-fiildir.
- ▶ “Buradan gid**eli** üç yıl oldu.” cümlesinde “**git-**” fiili, zarf-fiil eklerinden “**-eli**” ekini alarak fiil görevinde değil de başka bir fiili (oldu) belirtme görevinde yani zarf görevinde kullanılmıştır. “**Gideli**” sözcüğü zarf-fiildir.
- ▶ “Geze geze **yorulduk**.” cümlesinde “**gez-**” fiilleri, zarf-fiil eklerinden “**-e -e**” eklerini alarak fiil görevinde değil de başka bir fiili (yorulduk) belirtme görevinde yani zarf görevinde kullanılmıştır. “**Geze geze**” ikilemesi zarf-fiildir.
- ▶ “Vitrinlere baka baka **dolaş**ıyoruz.” cümlesinde “**bak-**” fiilleri, zarf-fiil eklerinden “**-a -a**” eklerini alarak fiil görevinde değil de başka bir fiili (dolaşıyoruz) belirtme görevinde yani zarf görevinde kullanılmıştır. “**Baka baka**” sözcüğü zarf-fiildir.
- ▶ “Bize uğra**madan** gitme sakın!” cümlesinde “**uğra-**” fiili, zarf-fiil eklerinden “**-madan**” ekini alarak fiil görevinde değil de başka bir fiili (gitme) belirtme görevinde yani zarf görevinde kullanılmıştır. “**Uğramadan**” sözcüğü zarf-fiildir.
- ▶ “Babasını gör**ünce** korkuya kapıldı.” cümlesinde “**gör-**” fiili, zarf-fiil eklerinden “**-ünce**” ekini alarak fiil görevinde değil de başka bir fiili (kapıldı) belirtme görevinde yani zarf görevinde kullanılmıştır. “**Görünce**” sözcüğü zarf-fiildir.
- ▶ “Çamaşırları ser**ip** içeri girdi.” cümlesinde “**ser-**” fiili, zarf-fiil eklerinden “**-ip**” ekini alarak fiil görevinde değil de başka bir fiili (girdi) belirtme görevinde yani zarf görevinde kullanılmıştır. “**Serip**” sözcüğü zarf-fiildir.
- ▶ “Bu sorunu konu**şarak** çözebiliriz.” cümlesinde “**konuş-**” fiili, zarf-fiil eklerinden “**-arak**” ekini alarak fiil görevinde değil de başka bir fiili (çözebiliriz) belirtme görevinde yani zarf görevinde kullanılmıştır. “**Konuşarak**” sözcüğü zarf-fiildir.
- ▶ “Ona bakt**ıkça** morali bozuluyor.” cümlesinde “**bak-**” fiili, zarf-fiil eklerinden “**-tıkça**” ekini alarak fiil görevinde değil de başka bir fiili (morali bozuluyor) belirtme görevinde yani zarf görevinde kullanılmıştır. “**Baktıkça**” sözcüğü zarf-fiildir.
- ▶ “Aramamı bekle**meksizin** dışarı çıkmış.” cümlesinde “**bekle-**” fiili, zarf-fiil eklerinden “**-meksizin**” ekini alarak fiil görevinde değil de başka bir fiili (çıkmış) belirtme görevinde yani zarf görevinde kullanılmıştır. “**Beklemeksizin**” sözcüğü zarf-fiildir.
- ▶ “Okula gitt**iğinde** ondan özür dilemelisin.” cümlesinde “**git-**” fiili, zarf-fiil eklerinden “**-tiğinde**” ekini alarak fiil görevinde değil de başka bir fiili (özür dilemelisin) belirtme görevinde yani zarf görevinde kullanılmıştır. “**Gittiğinde**” sözcüğü zarf-fiildir.
- ▶ “Karneyi alınca uçar**casına** eve koştu.” cümlesinde “**uç-**” fiili, zarf-fiil eklerinden “**-casına**” ekini alarak fiil görevinde değil de başka bir fiili (koştu) belirtme görevinde yani zarf görevinde kullanılmıştır. “**Uçarcasına**” sözcüğü zarf-fiildir.
- ▶ “Maaşı al**ır almaz** ödeyeceğim.” cümlesinde “**al-**” fiilleri, zarf-fiil eklerinden “**-ır -maz**” eklerini alarak fiil görevinde değil de başka bir fiili (ödeyeceğim) belirtme görevinde yani zarf görevinde kullanılmıştır. “**Alır almaz**” sözcüğü zarf-fiildir.

FİİLİMSİLERİN ÖZELLİKLERİ

1. Fiilimsi ekleri fiilden isim yapan yapım ekidir.

2. Fiilimsiler, kendine bağlı kelime veya kelime gruplarıyla yan cümle oluşturur.

“Şiddetli rüzgârdan **korunmak** istiyoruz.” cümlesinde “şiddetli rüzgârdan korunmak” öznesi, yan cümledir.

“Karnelerini **alan** öğrencileri tebrik etti.” cümlesinde “karnelerini alan öğrencileri” nesnesi, yan cümledir.

“Ben, dürüst **davrananları** çok sevmişimdir.” cümlesinde “dürüst davrananları” nesnesi, yan cümledir.

“Kardeşin eve **dönünce** bize haber ver.” cümlesinde “kardeşin eve dönünce” zarf tümleci, yan cümledir.

3. Fiilimsilerin olumsuzları “-me, -ma” olumsuzluk ekleriyle yapılır.

Çocuklarını hiç **üzmemeye** özen gösterdi.

Hiç bilenle **bilmeyen** bir olur mu?

Soruları **çözmedikçe** bilginiz kalıcı olmaz.

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerde fiilimsilerin altını çizip hangi tür fiilimsi olduklarını altlarına yazınız.

Bazı yazarlar, masalarının başına oturup gerçek dünyayı hatırlamaktan başka bir şey yapmazlar. Yazdıkları birçok kitap aslında hayatlarımızdaki unutuşlarımızı ele alır. Belki de yazarları unuttuklarımızı bize hatırlattıkları için çok severiz. Bizler kitapları okurken ister istemez günlük hayatta yaşanan pek çok şeyi de o kitaplara katarız.

zarf-fiil
isim-fiil
sıfat-fiil

isim-fiil
sıfat-fiil
sıfat-fiil

zarf-fiil
zarf-fiil
sıfat-fiil

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerle ilgili verilen yargıları inceleyiniz. Yargıların başına yargı doğruysa (D), yanlışsa (Y) yazınız.

1. “Senin bu durumunu görünce lise yıllarım aklıma geldi.” cümlesinde birden fazla eylemsi vardır.
2. “Dün akşam bize unutulmaz anlar yaşatan milli takımımız, yurda döndü.” cümlesinde birden fazla ortaç vardır.
3. “Babam, bir kitap yazmayı çok istemiş.” cümlesinde “bir kitap yazmayı” ifadesi, yan cümledir.
4. “Akşamları parkta yürümeyi evde oturmaya tercih ederdik.” cümlesinde sadece bir fiilimsi vardır.
5. “İşleyen demir pas tutmaz, demiş atalarımız.” cümlesinde isim-fiil yoktur.
6. “Yeni gelen, sınıfımıza çabucak alıştı.” cümlesinde “gelen” sözcüğü, ortaçtır.
7. “Tatile çıkma ihtiyacı hissediyorum, diyerek içini döktü.” cümlesinde “diyerek” sözcüğü ulaçtır.
8. “Sabahleyin gidip arabayı getireceksin, sonra istediğin yere gidebilirsin.” cümlesinde zarf-fiil, durum zarfıdır.
9. “Açılmamış kanatların büyüklüğü bilinmez.” cümlesinde adlaşmış sıfat-fiil kullanılmıştır.
10. “Parkın ortasında ilerledikçe derinleşen bir havuz vardı.” cümlesinde üç tür fiilimsiye de örnek vardır.

SIRA SENDE

Aşağıdaki dizelerin hangisinde eylemsi kullanılmıştır, işaretleyiniz.

☒ 1. Senin bu ellerinde ne var bilmiyorum Tuttukça güçleniyorum kalabalık oluyorum	☒ 3. Parçalanmış bir gökyüzüdür yaşamak Donup kalır dudaklarında bir hüzün
☒ 2. Bu kutlu anlarında yaşamamın Solumayı bile unutuyorum	☐ 4. Caddede karşıma birden dolunay çıktı Yavaşça yürüdüm yukarı, gökyüzü açıldı

1. Hayatının sonuna doğru herkesten uzak, garip bir sessizlik içinde yaşayan bu yazara, yeni bir dünya içinde kendimizi bulmayı borçluuz.

Bu cümlede kaç eylemsi kullanılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil bir arada kullanılmıştır?

- A) İnsan bu kitabı okuduğunda anlatılanlara daha farklı bir yerden bakmayı öğreniyor.
- B) Şoför Halil'i işten çıkardıklarını duyunca mümkün olan her yardımı yapabileceğimi söyledim ona.
- C) Askere giderken ona bizim evin çocuğuymuş gibi davranıp harçlığını, çamaşırını, her şeyini hazırlamalıdır.
- D) Bir mesele karşısında hissimizle mi yoksa fikrimizle mi hareket ediyoruz, bundan kimsenin haberi yok.
- E) Artık askerliği bitirdim fakat sonrasında memur olmayı düşünmüyorum.

3. Bulaşıkları çalkalarken avlu kapısı gıcırdadı. Sakine ^Iürkmeden çevirdi başını. Sefer eline bir gazete ^{II}almış, gazeteyi ^{III}büküp boru yapmış geliyor. İşte ^{IV}sapasağlam, hiç de ellerini bıçkıya ^Vkaptırmış bir hâli yoktu. Bu yalanı ona ^{VI}söyleyen, bir de en yakın komşusu olacaktı!

Bu parçada numaralanmış sözcüklerden hangisi ötekilerden farklı bir fiilimsidir?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve IV
D) I ve III E) IV ve V

4. Hasan, "amcam" ^Idemeye dili ^{II}varmadan bir solukta konuştu: "Başta ailem ^{III}olmak üzere bu mutlu günümü ^{IV}katılanlara, bana çiçek ^Vgönderenlere teşekkür ederim." diyor.

Bu parçada numaralanmış fiilimsiler türlerine göre ikişerli eşleştirildiğinde hangisi açığa kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. Bazı bağ fiil ekleri kip eki alan fiillerden sonra kullanılır.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklama-ya uygun bir kullanım söz konusudur?

- A) Daha üstüne akşam güneşinin nazlı tülü serpilmemiş, öyleyken bile bütün çatıları öyle güzel görünüyordu ki.
- B) Kamyonun elçilik parkına balıklama daldığını gördüğünde henüz sabahın çok erken bir saatiydi.
- C) Yer fıstığı ezmesi yerken ezmenin damağa yapışmasından duyulan korkuya "arakibutirofobi" denir.
- D) Başını çevirse kızı görecekti ama kız, yarı aralık bırakılmış yan kapıdan yalnız olarak sıyrılıp çıkıyor.
- E) Omzunda uzun askılı heybe çantası sallanıyor, az sonra köşeyi döner dönmez de duruveriyor.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağ fiil, ötekilerden farklı bir sorunun yanıtıdır?

- A) Yolu tam dönerken arkana bak da köşede bir lahza kaliver gitsin!
- B) Arkadaşım ailesi ile birlikte buralardan gideli tam altı yıl oldu.
- C) Evden çıkmayarak sağ kalabileceğimizi ona anlatmaya çalıştım.
- D) Bu düşüncelerimi ortaya çıkar çıkmaz kafamdan atmak istiyordum.
- E) Güldüğünde sıcacık gülüyor, konuştuğunda insanı büyülüyordu.

7. Bazı zarf-fiiller iki cümleyi birbirine bağlayarak "ve" bağlacının işlevini görür.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kullanılan zarf-fiil, bağlama göreviyle kullanılmıştır?

- A) Yorgun bir kırlangıç toprağın üzerinde yalpala-yıp gözden kayboldu.
 B) Kanatlarım kırılalı çok oldu bayım, uçmayı benim aklıma sokma.
 C) Öyle bencil insanlar ki sevmeden seilmek peşine düşmüşüz.
 D) Evden çıkar çıkmaz otobüsün çoktan durağa yanaştığını gördü.
 E) Selim bazı zamanlarda hipnotize olmuşçasına gökyüzüne bakardı.

8. İçesiye seyretmeli alaca karanlığı
 Gri denizler üstünde uçan kuşlar
 Gözlerimi onlara bağışlıyorum
 Yalnızlığında unutulmuş gözlerimi

Bu dizelerle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) I. dizede durum bildiren bağ fiil vardır.
 B) I. dizede isim-+fiil kullanılmıştır.
 C) II. dizede sıfat-fiil kullanılmıştır.
 D) III. dizede fiilimsiye yer verilmemiştir.
 E) IV. dizede sıfat-fiil kullanılmıştır.

9. Papatyalar sarılmış yaramaz otlarla

I
 Turuncu denizden yorulmuş

II
 Tersine çevrilen sandal

III
Paslanmaya terk edilmiş âdeta

IV V

Bu dizelerdeki altı çizili sözcüklerden hangileri fiilimsidir?

- A) Yalnız II   B) I ve II   C) III ve IV
 D) I ve V   E) Yalnız V

10. Bu ve buna benzer şeyler söyleyebilirdim ama delikanlının kim olduğunu, neyle uğraştığını ilk başta kestiremediğim, bana satacağını önceden hesaplayamadığım için hazırlıksız yakalanmışım.

Bu cümlede kaç fiilimsi kullanılmıştır?

- A) 4   B) 5   C) 6   D) 7   E) 8

11. I. Ankara'nın beni ya batırıp mahvedecek ya da büyütüp geliştirecek bir kent olduğunu hayal ediyorum. Katı, kötü yaşam savaşının hükmettiği bir kente gereksinimim var. Böyle bir kent, benim yalnız iyi niteliklerim olmadığını öğretecek bana.
 II. Artık beni benden alsınlar. Atsınlar bir alanın sabah süpürülen, sabah boş şişeleri taşınan büyük bir çöp tenekesine. Ben de biraz onlardan olmak istiyorum. Duyguları ölçülemeyen, sevenlerini sevmeyen, yüreği acımayan, huzurla uyuyanlardan olmak istiyorum.

Numaralanmış parçalarla ilgili

- I. İsim-fiil kullanılmıştır.
 II. Sıfat-fiil kullanılmıştır.
 III. Zarf-fiil kullanılmıştır.

yargılarından hangileri ortaktır?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
 D) I ve II   E) II ve III

12. İçimde inip çıkan yaşamı ben de bu şehirde buldum. Acı içinde sevinç, gerilim ve rahatlık, insanlar arasında yalnızlık, günlerin uzantısı olan geceler, gece-siz gündüzler, sonsuz sokaklar, sokaksız sonlar...

Bu parçayla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi doğrudur?

- A) Adlaşmış sıfat vardır.
 B) Zaman bildiren zarf-fiil kullanılmıştır.
 C) Sıfat-fiil sıfat görevinde kullanılmıştır.
 D) Bütün fiilimsi türlerinin örneği vardır.
 E) Birden fazla zarf-fiil vardır.

1. Ne varsa alıp götürür bu mavilik
Bu perişan mavilik evler üstünde
Dünyadan habersiz bir böceğin
İlk defa gün vurur gözlerine
- Bu dizelerde kaç fiilimsi kullanılmıştır?**
- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5
2. Oğuz artık oyun arkadaşını tanımış, onunla ne konuşacağını da günlerce tasarlamıştı. Oyuncakların içine daldığını, zürafayı boynundan yakalayıp aldığını, bir eliyle de bilye torbasını kaptığını biliyor; nasıl yaramaz olduğunu da.
- Bu parçadaki numaralanmış sözcüklerden hangisi fiilimsi değildir?**
- A) I B) II C) III D) IV E) V
3. Bazı sözcükler fiilimsi eki almasına rağmen fiilimsi özelliğini yitirip kalıcı ad oluşturabilir.
- Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklama ya uygun bir kullanım vardır?**
- A) Kimseye danışmadan aldığı kararlar başına bela oluyor.
B) Bu sıkıcı şehri bir gün seveceğimi hiç tahmin etmezdim.
C) Edebiyatımızın artık yepyeni söyleyişlere ihtiyacı var.
D) Bütün parasını hayır kurumlarına bağışlayacağını duyduk.
E) Programa katılacaklar adlarını bana sırayla yazdırsın.
4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiilimsi yoktur?**
- A) El için kuyu kazan evvela kendi düşer.
B) Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir.
C) Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez.
D) Yuvarlanan taş yosun tutmaz.
E) Ne oldum dememeli ne olacağım demeli.

5. Bu bilye tutkusunun sebebini, kökenini, bu hünere nasıl vardığını Mehmet'le oturarak o bilye oynayan sanki başka bir çocukmuşçasına düşündük, bir sonuca varamadık. En sonunda kesip attı: "Bilye vurmak bir Allah vergisidir." dedi. Allah vergisi olunca akan sular durur. Böyle söyler söylemez Mehmet bu konuyu kapattı.
- Bu parçada numaralandırılmış sözcüklerden hangisi fiilimsi değildir?**
- A) I B) II C) III D) IV E) V
6. **Aşağıdaki dizelerden hangisi sıfat-fiil, kendisinden sonra gelen sözcüğü nitelememiştir?**
- A) Eve lazım olan her şeyi mahallenin tanıdık esnafından aldık.
B) Bu kitapta yaşadığı anların notları, ardında bıraktıkları var.
C) El örgüleri gibi ince ince işlenmiş, iç içe geçen yaşamlar vardır.
D) Sökülen örgüleri sararsanız adına çile denen yumaklar oluşur.
E) İnsan olmanın değerimi bilen, bunun savaşını veren bir kişiliği var.
7. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde adlaşmış sıfat-fiil kullanılmamıştır?**
- A) Söyleceklerini kendine sakla istersen.
B) İçlerinden en sevdiğini yanına alabilirsin.
C) Yayımlanmış olanları farklı bir yerde dosyala.
D) Ülkemin her yanı görülesi güzelliklerle dolu.
E) Yan dairemize taşınanlarla hâlâ karşılaşmadım.

8. I. Getirip yığıyor rüzgar
Bir yandan, bir yana
Şaşkın, yorulmuş ellerimle
Ne çıkar ayıklamaktan
Bu bir avuntudur işte
- II. Kuş mu sandın yalanı yanlışı
Taksan kanatlanır mı
Yediğin meyve seni yakacak
Vurduğun seni yakacak

Numaralanmış dizelerle ilgili

- I. Durum anlamında kullanılmış zarf-fiil vardır.
II. Sıfat görevinde kullanılmış sıfat-fiil vardır.
III. Adlaşmış sıfat bulunmaktadır.

yargılarından hangileri ortaktır?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) II ve III

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinden altı çizili sözcük bağ fiil değildir?

- A) Sen bu mektubu okuduğunda ben çok uzaklarda olacağım.
B) Bir insan içindeki insanı anladığında bütün insanları da anlar.
C) Güzel, güzelliğinin de ötesindeki güzelliği gördüğünde güzeldir.
D) Senin anladığında yanlış bir şeyler olduğunu sezmiştim hep.
E) Dışarıdan gelen ayak seslerini duyduğunda birdenbire yavaşladı.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isim-fiil kullanılmıştır?

- A) Ayşe kararını açıklamadan hiç kimse hiçbir yere gitmiyor.
B) Bu anlaşmadan şirketimiz zararlı çıkacak gibi görünüyor.
C) Sen karar veremezken benim beklemeye gücüm kalmadı.
D) Hasta yakını alelacele içeri girerek danışmaya doğru ilerledi.
E) Yola çıkmadan önce ona beni bekleme, demiştim halbuki.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili söz bağ fiil göreviyle kullanılmamıştır?

- A) Etraftakilere alışır alışmaz temiz bir kağıt çıkarıp yazmaya başladı.
B) Bodrum'a iner inmez bir Edip Cansever kitabı alıp okumaya başladım.
C) Kendimi bilir bilmez farklı bir karaktere sahip olduğumu gördüm.
D) Onu takip ettikçe olur olmaz birtakım işlere bulaştığını görmüştüm.
E) Geliriniz düşer düşmez insanların nasıl değiştiğini görüyorsunuz.

12. Fiilimsi ekleri fiillere getirilen eklerdir.

Aşağıdakilerin hangisinde bu kurala uymayan bir kullanım vardır?

- A) Onunla görevdeyken işleri bitirmek daha kolay oluyordu.
B) Yer ayırtığımız otele hava kararmadan varmak istiyorum.
C) Babasından kalan tarlalarını işleyerek geçinmekteydi.
D) Bu lüks hayatını, düşse kalka da olsa çok çalışmasına borçlu.
E) İzmir'e yerleşmeye karar verdiğini söyleyince çok sevindim.

13. Sorardım sırrını düşünmeden

Bu fani gönlüme sevinmek neden
Beni günden güne meğer genç eden
Daima değişen maceralarmış

Bu dörtlükte ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) I. dizede zarf-fiil vardır.
B) II. dizede isim-fiil kullanılmıştır.
C) III. dizede adlaşmış sıfat bulunmaktadır.
D) IV. dizede sıfat-fiil vardır.
E) Dörtlükte bütün fiilimsi türlerinin örneği vardır.

FİLDE ÇATI

Fiil cümlelerinde, yüklem bildirdiği eylemin eylemi yapanla (özne) ve eylemden etkilenenle (nesne) olan ilişkisine fiilin çatısı denir.

UYARI

İsim cümlelerinde yani yüklemi isim veya isim soylu bir sözcük ya da söz grubu olan cümlelerde **çatı özelliği aranmaz**. Bir cümlede çatı özelliğinin aranabilmesi için o cümlelerin yüklemine fiil olması şarttır.

UYARI

Çatı ekleri de denen “(-i)l, -(i)n, -(i)ş, -(i)r, -(i)t, -(i)dır”, “**FİLDEN FİİL YAPIM EKİ**”dir.

Fiiller çatı özellikleri bakımından iki grupta incelenir:

ÖZNE-YÜKLEM İLİŞKİSİ	NESNE-YÜKLEM İLİŞKİSİ
Etken	Geçişli
Edilgen	Geçişsiz
Dönüşlü	Oldurgan
İşteş	Ettirgen

ÖZNE-YÜKLEM İLİŞKİSİNE GÖRE FİLLER

Özne, cümlede yüklem bildirdiği, belirttiği işi yapan veya belirttiği durumda olan ögedir. Öznelerine göre fiilin çatısı **etken, edilgen, dönüşlü, işteş** olmak üzere dört gruba ayrılır.

1. ETKEN FİLLER

Gerçek öznesi belli olan fiillere etken fiil denir. Etken fiillerin öznesi yapıcı olduğundan fiil doğrudan doğruya öznenin yaptığı işi anlatır. Yüklem bildirdiği eylemi özne bizzat kendi yapıyorsa, özne gerçek özneyse özneye göre çatı etkenidir. Gerçek özne, gizli özne de olsa fiil etken fiildir.

UYARI

Bir fiilde aşağıdaki yapım ekleri yoksa fiilin özneye göre çatısı etkenidir. Etken çatılı fiillerde şu yapım ekleri bulunmaz:

-(i) l

-(i) n

-(i) ş

Aşağıdaki cümlelerde yüklem olan fiiller, etken fiildir.

Ecem derslerine zamanında **çalışır**.

Bu kitapları senin için **aldım**.

O filmi mutlaka **görmelisin**.

Tren saat dokuzda istasyona **geldi**.

Ağaçtaki kirazları **topladık**.

Uçak **alçaldı**.

2. EDİLGEN FİLLER

Yüklemin bildirdiği eylemi özne kendi yapmıyorsa, özne sözde özneyse yüklem olan fiil, edilgen fiildir. Edilgen çatılı fiillerin yüklem olduğu cümlelerde yüklemde bildirilen eylemi yapan gerçek bir özne yoktur, yapılan işten etkilenen nesne vardır. Bu nesne, cümlede “**sözde özne**” olur.

Edilgen fiiller şu eklerle yapılır:

-(i)l, -(i)n

“Perdeler güzelce **yıkanmış**.” cümlesinde yüklem olan “**yıkanmış**” fiilinde, fiilden fiil yapım eki olan “-n” eki vardır. Cümlede özne olan “perdeler”, yüklem bildirdiği yıkanma eylemini kendi yapamaz. Perdeler, başkası tarafından yıkanmıştır. “Yıkanmış” fiili, edilgen fiildir ve “perdeler” öznesi, “sözde özne”dir.

“Arabamız hemen **tamir ediliyor**.” cümlesinde yüklem olan “**tamir ediliyor**” fiilinde, fiilden fiil yapım eki olan “-il” eki vardır. Cümlede özne olan “arabamız”, yüklem bildirdiği tamir edilme eylemini kendi yapamaz. Araba, başkası tarafından tamir edilmektedir. “Tamir ediliyor” fiili, edilgen fiildir ve “arabamız” öznesi, “sözde özne”dir.

“Masa güzelce **temizlenecek**.” cümlesinde yüklem olan “**temizlenecek**” fiilinde, fiilden fiil yapım eki olan “-n” eki vardır. Cümlede özne olan “masa”, yüklem bildirdiği temizlenme eylemini kendi yapamaz. Masa, başkası tarafından temizlenecektir. “Temizlenecek” fiili, edilgen fiildir ve “masa” öznesi, “sözde özne”dir.

“Haber üç ay sonra **duyulur**.” cümlesinde yüklem olan “**duyulur**” fiilinde, fiilden fiil yapım eki olan “-ul” eki vardır. Cümlede özne olan “haber”, yüklem bildirdiği duyulma eylemini kendi yapamaz. Haber, başkası tarafından duyulur. “Duyulur” fiili edilgen fiildir ve “haber” öznesi, “sözde özne”dir.

UYARI

Edilgen çatılı fiillerin yüklem olduğu cümlelerde gerçek özne, “-ce” eki veya “**tarafından**” ifadesiyle dolaylı olarak verilebilir. Bu tür öznelere “**örtülü özne**” denir. Böyle cümlelerde sözde özne ve örtülü özne birlikte bulunur. Örtülü öznelere, cümlede öge olarak zarf tümleci olmaktadır.

“Kitaplar **görevlilerce taşındı**.” cümlesinde yüklem olan “**taşındı**” fiilinde, fiilden fiil yapım eki olan “-ın” eki vardır. Cümlede özne olan “kitaplar”, yüklem bildirdiği taşınma eylemini kendi yapamaz. Kitaplar, **görevlilerce** taşınmıştır. “Taşındı” fiili edilgen fiildir, “kitaplar” öznesi “sözde özne”dir, “görevlilerce” örtülü öznedir.

“Banka **hırsızlar tarafından soyuluyor**.” cümlesinde yüklem olan “**soyuluyor**” fiilinde, fiilden fiil yapım eki olan “-ul” eki vardır. Cümlede özne olan “banka”, yüklem bildirdiği soyulma eylemini kendi yapamaz. Banka, **hırsızlar tarafından** soyulmaktadır. “Soyuluyor” fiili edilgen fiildir, “banka” öznesi “sözde özne”dir, “hırsızlar tarafından” örtülü öznedir.

UYARI

Edilgen çatılı fiillerde işin “**başkası tarafından yapıldığı**” sezinlenir. Yapısında “-(i)l, -(i)n” eklerinden biri bulunan fiillerin önüne “başkası, başkaları tarafından” getirdiğimizde uygun oluyorsa fiilin öznesine göre çatısı edilgendir.

UYARI

Edilgen ve geçişsiz çatılı (nesne alamayan) fiillerin yüklem olduğu bazı cümlelerde sözde özne de bulunmayabilir. Çünkü edilgen geçişsiz fiillerde özne görevi üstlenecek nesne de olmadığından bu tür fiillerin **öznesi olmaz**:

Dağlara **çıkıldı**.

Sabah erkenden **kalkıldı**.

Öğleye doğru yaylaya **varıldı**.

3. DÖNÜŞLÜ FİLLER

Yüklemin bildirdiği eylemi özne hem kendi yapıyor hem de o eylemden kendisi etkileniyorsa yüklem olan fiil, dönüşlü fiildir.

Dönüşlü fiiller şu eklerle yapılır: -(i)l, -(i)n

“Futbolcular maçtan sonra **yıkandı**.” cümlesinde yüklem olan “**yıkandı**” fiilinde, fiilden fiil yapım eki olan “-n” eki vardır. Cümlede özne olan “futbolcular”, yüklemin bildirdiği yıkanma eylemini kendileri yapabilir. “Yıkandı” fiili dönüşlü fiildir, “futbolcular” öznesi “gerçek özne”dir. Özne olan “futbolcular”, hem işi yapmış hem yaptıkları işten etkilenmiştir.

“İşe gitmek için çabucak **giyindi**.” cümlesinde yüklem olan “**giyindi**” fiilinde, fiilden fiil yapım eki olan “-in” eki vardır. Cümlede gizli özne olan “o”, yüklemin bildirdiği giyinme eylemini kendi yapabilir. “Giyindi” fiili dönüşlü fiildir, “o” öznesi “gerçek özne”dir. Özne olan “o”, hem işi yapmış hem yaptığı işten etkilenmiştir.

Aşağıdaki cümlelerde yüklem olan fiiller, dönüşlü fiildir.

Adam çok fazla **övünüyor**.

Yeni geldiği kasabadan **ayrıldı**.

Kuş uzun süre **çırpındı**.

4. İŞTEŞ FİLLER

Cümlede yüklemin bildirdiği eylemi birden fazla özne birlikte veya karşılıklı olarak yapıyorsa özneye göre çatı işteş olur.

İşteş çatılı fiillerin şu eki alması gerekir: **-(i)ş**

İşteşlik “BİRLİKTE” ve “KARŞILIKLI” olarak iki şekilde yapılır.

Birlikte yapıma anlamlı işteşlik

Çocuklar ağaçların arasında **koşuşuyor**.

Kuşlar etrafta sevinçle **uçuşuyor**.

Kuzular otların arasından **meleşiyor**.

Öğrenciler sokağın başında **bekleşiyorlar**.

Karşılıklı yapıma anlamlı işteşlik

Babamla dün gece **atıştık**.

Babalarından kalan mirası **bölüştüler**.

El ele **tutuştular**.

Boş yere saatlerce **tartıştılar**.

Gençler sokak ortasında **dövüştü**.

Onunla bir süre öylece **bakıştık**.

UYARI

Bazı fiillerde işteşlik eki fiil köküyle kaynaşmıştır. Yapım eki olarak görülmez ama fiil yine de işteş çatılı olarak kabul edilir.

Ordular cephelede **savaşıyor**.

Onunla istemesem de **barıştık**.

Pehlivanlar er meydanında **güreştiler**.

Okula kadar **yarışacağız**.

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerin özne-yüklem ilişkisine göre çatı özelliğini belirtilen yere yazınız.

Etken

1. Toplumsal yaşamdaki gelişmeler, değişimler her şeyi etkilediği için roman da bu değişimlere paralel olarak bir dönüşüm yaşamıştır.

Edilgen

2. O dönemlerde romanların mı hayatları anlattığı yoksa romanların mı hayat inşa ettiği konusu tartışılmaya başlanmıştır.

İsteş

3. Birbirlerinden çok farklı fikirleri savunsalar da bu işte birlikte çalışacakları için nihayetinde ortak bir noktada anlaştılar.

Edilgen

4. Çıplak gerçekler insanların ilgisini çekmediği ve çok didaktik bulunduğu için hakikatler hikâyeler aracılığıyla anlatılır.

Etken

5. Sanat, içinden doğduğu toplumu, bir tarihçi gibi değil kendi doğasında özümseyip yeni bir biçim ve dille inşa eder.

Etken

6. Genç adam, memleketinden uzak kaldığı her anın acısını çıkarırcasına buradaki günlerini dolo dolu geçiriyordu.

Etken

7. Tatilcilerin uğrak yeri olan bu kasabada, insanların yüreğini huzurla dolduran güneş, yavaş yavaş yükseliyordu.

Dönüşlü

8. Yurt dışında dil eğitimi alabilmek için girdiği bu sınavda başarılı olunca buna etrafındaki herkes çok sevindi.

Etken

9. Sorumluluklarının bilincinde olan her insan, ne kadar zor şartlar yaşıyor olursa olsun, elinden gelenin en iyisi için çalışır.

Dönüşlü

10. Bir haftalık seminer için başka bir şehirde olan babasını bir anda karşısında gören çocuk, babasına özlemlerle sarıldı.

Dönüşlü

11. Birazdan başlayacak mezuniyet töreni ile lise hayatını bitirecek olan öğrenciler, içeride heyecanla hazırlanıyorlar.

Edilgen

12. Ödül değerlendirmelerinde genel olarak farklı anlayışlardan ve yöntemlerden hareket edilerek söz konusu eserler değerlendirilir.

Etken

13. Edebiyat dışı bir kitap edebiyatın başyapıtı olarak takdim edilirse burada reklam bir manipülasyon aracı olarak ortaya çıkar.

Edilgen

14. Ülkemizde ciddi bir eleştiri kurumu olmadığı için ve hâlâ süren ideolojik çitler nedeniyle kitap orada da sessizlikle karşılanır.

Dönüşlü

15. Özellikle bu dönemde burada yoğun olan mevsimlik işçiler, tarladan topladıkları mahsulleri kamyonla yüklemek için sırtlanırlar.

Etken

16. Bir önceki eserinde aldığı olumsuz değerlendirmeleri dikkate almayan yazar, aynı hataları bir kez daha yapınca eleştiri oklarına maruz kaldı.

Edilgen

17. Bilim kurulu toplantısında alınan kararlar, artırılacak önlemler ve yapılması gerekenler bir kez daha kamuoyuyla paylaşılacak.

İsteş

18. Öğrenciler, kitaplarını imzalatmak istedikleri yazarın, okullarına geldiğini duyunca yazarın hazırlandığı odaya doluştular.

Dönüşlü

19. Kendini hiç düşünmeyip hep etrafındaki insanların mutluluğu için çabalayan biri, yolun sonunda yine kendi üzüldü.

Etken

20. Yeni bir ortama girdiğimizde hem yabancı olduğumuz için hem de yanlış yapmaktan çekindiğimiz için bir süre etrafı gözlemliyoruz.

NESNE-YÜKLEM İLİŞKİSİNE GÖRE FİİLLER

Fiiller varlığın yaptığı işin başka bir varlığı etkileyip etkilemediğine göre ayrılırlar. Cümlede yüklem görevini üstlenen fiilin, özne dışındaki etkilenen varlık ile kurduğu bu ilişkiye nesne-yüklem ilişkisi denir. Fiiller nesne-yüklem ilişkisi bakımından **geçişli, geçişsiz, oldurgan, ettirgen** olmak üzere 4 gruba ayrılır.

1. GEÇİŞLİ FİİLLER

Nesne alabilen fiillerdir. Buna göre, fiil nesne alıyorsa geçişli fiildir. Bir fiilin nesne alıp almadığını bulmak için yükleme, **özneyi bulduktan sonra, “neyi, kimi, ne” sorularını** sormalısınız.

Fiilin geçişli olması için cümlede mutlaka nesnesinin bulunması gerekmez. Bazen fiil geçişli olduğu hâlde cümlede nesne kullanılmamış da olabilir. Cümlede nesne olmasa da biz cümleye bir nesne getirebiliyorsak fiil geçişlidir.

Bu durumun görüldüğü cümlelerde cümleye her zaman **“onu”** sözcüğünü ilave ediniz çünkü “onu” sözcüğü bir cümlede sadece nesne olabilir. **“Onu” sözcüğünü önüne getirebildiğiniz fiiller, geçişli fiildir.**

“Gökay, lambayı **yaktı.**” cümlesinde yüklem olan **“yaktı”** fiili, geçişlidir. “Yak-” eyleminden etkilenen ve yükleme sorulan “Neyi yaktı?” sorusunun cevabı olan “lambayı” nesnedir. “Yak-” fiili, nesne alabilen bir fiildir, **“onu yaktı”** denebilmektedir yani “yak-” fiili geçişli fiildir.

“Sadık, topu bahçeye **atmış.**” cümlesinde yüklem olan **“atmış”** fiili, geçişlidir. “At-” eyleminden etkilenen ve yükleme sorulan “Neyi atmış?” sorusunun cevabı olan “topu” nesnedir. “At-” fiili, nesne alabilen bir fiildir, **“onu atmış”** denebilmektedir yani “at-” fiili geçişli fiildir.

“Burcu, akşama kadar dikkatlice **okudu.**” cümlesinde yüklem olan **“okudu”** fiili, geçişlidir. Cümlede “oku-” eyleminden etkilenen ve yükleme sorulan “Neyi okudu?” sorusunun cevabı olan bir nesne kullanılmamıştır. Ancak “Neyi okudu?” sorusuna “kitabı, gazeteyi... okudu” şeklinde cevap verilebilir. “Oku-” fiili, nesne alabilen bir fiildir, **“onu okudu”** denebilmektedir yani “oku-” fiili geçişli fiildir. **Cümlede yüklem geçişli fiil olduğu hâlde nesne kullanılmamıştır.**

Aşağıdaki cümlelerde yüklem olan fiiller, geçişli fiildir.

Kardeşimi okula **biraktı.**

Anneme bir demet gül **alalım.**

Polis, hırsızları çabucak **yakalamalı.**

Biraz önce annen **çağırıldı.**

UYARI

Bazı fiillerin geçişli olup olmadığını ancak fiili cümle içinde kullanarak anlayabiliriz.

“Hırsızlar kuyumcudan bir bilezik **çalmış.**” cümlesinde “çal-” fiili, geçişli fiildir.

“Telefon birkaç dakikadır **çalıyor.**” cümlesinde “çal-” fiili, geçişli fiil değil, geçişsiz fiildir.

2. GEÇİŞSİZ FİİLLER

Nesne alamayan fiillerdir. Fiil nesne alamıyorsa geçişsiz fiildir. Fiilin nesne alıp almadığını bulmak için yükleme, özneyi bulduktan sonra, “neyi, kimi, ne” sorularını sormalısınız. **“Onu” sözcüğünü önüne getiremediğiniz fiiller, geçişsiz fiildir.**

“Toprak hemen **uyudu.**” cümlesinde yüklem olan **“uyudu”** fiili, geçişsizdir. Cümlede “uyu-” eyleminden etkilenen ve yükleme sorulan “Neyi uyudu?” sorusunun cevabı olan bir nesne kullanılmamıştır. “Uyu-” fiili, nesne alamayan bir fiildir, **“onu uyumuş”** denemez yani “uyu-” fiili geçişsiz fiildir.

“Bu cevaba arkadaşlarım **güldü.**” cümlesinde yüklem olan **“güldü”** fiili, geçişsizdir. Cümlede “gül-” eyleminden etkilenen ve yükleme sorulan “Neyi güldü?” sorusunun cevabı olan bir nesne kullanılmamıştır. “Gül-” fiili, nesne alamayan bir fiildir, **“onu gülmüş”** denemez yani “gül-” fiili geçişsiz fiildir.

Aşağıdaki cümlelerde yüklem olan fiiller, geçişsiz fiildir.

Yeni öğrenci, sıraya **oturdu.**

Babam, çok **sinirlendi.**

Annem bana **bakıyor.**

Çocuk, çok **ağlıyor.**

3. OLDURGAN FİLLER

Geçişsiz fiillere “-(i)t, -(i)r, -dır” fiilden fiil yapım ekleri getirilerek fiiller geçişli duruma getirildiğinde oluşan fiillere “**oldur-gan fiil**” denir. Bir fiilde “-(i)t, -(i)r, -dır” fiilden fiil yapım eklerinden biri varsa bu eki fiilden çıkarıp fiilin önüne “onu” sözcüğünü getirdiğimizde sözümüz uygun olmuyorsa fiil, oldur-gan fiildir.

“Uyuyakalınca treni kaçırdı .”	“Misafirleri güzel bir yere oturttum .”
(ONU) Kaç- GEÇİŞSİZ	(ONU) Otur- GEÇİŞSİZ
(ONU) Kaçır- GEÇİŞLİ	(ONU) Oturt- GEÇİŞLİ
Kaçırdı OLDURGAN	Oturttu OLDURGAN
“Arkadaşlarımı güldürdüm .”	“Kuşları pencereden uçurdu .”
(ONU) Gül- GEÇİŞSİZ	(ONU) Uç- GEÇİŞSİZ
(ONU) Güldür- GEÇİŞLİ	(ONU) Uçur- GEÇİŞLİ
Güldürdü OLDURGAN	Uçurdu OLDURGAN

4. ETTİRGEN FİLLER

Geçişli fiillere “-(i)t, -(i)r, -dır” fiilden fiil yapım ekleri getirilerek fiiller **tekrar** geçişli duruma getirildiğinde yani **geçişli fiilin geçişlilik derecesi artırıldığında** oluşan fiillere “**ettirgen fiil**” denir. Bir fiilde “-(i)t, -(i)r, -dır” fiilden fiil yapım eklerinden biri varsa bu eki fiilden çıkarıp fiilin önüne “onu” sözcüğünü getirdiğimizde sözümüz uygun oluyorsa fiil, ettirgen fiildir.

“Bu kitapları öğrencilerinize okutun .”	“Kumaşı ölçüsüne göre kestirdim .”	“Sesini tüm insanlığa duyurdu .”
(ONU) Oku- GEÇİŞLİ	(ONU) Kes- GEÇİŞLİ	(ONU) Duy- GEÇİŞLİ
(ONU) Okut- GEÇİŞLİ	(ONU) Kestir- GEÇİŞLİ	(ONU) Duyur- GEÇİŞLİ
Okutun ETTİRGEN	Kestirdim ETTİRGEN	Duyurdu ETTİRGEN

UYARI

Ettirgen fiillerin yüklem olduğu cümlelerde özne, çoğunlukla işi bir başkasına yaptırır.

Babası, Ekrem’e terliklerini **getirtti**.

Şef, masayı garsona güzelce **temizletti**.

İsmail, soruyu ablasına **çözdürdü**.

UYARI

“Çatısı bakımından farklıdır” sorularında, önce özne-yüklem ilişkisine bakılır. Özne-yüklem ilişkisi bakımından farklı olan yoksa nesne-yüklem ilişkisine bakılır.

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlelerin nesne-yüklem ilişkisine göre çatı özelliğini belirtilen yere yazınız.

- Geçişli** 1. Roman kahramanı genç kız, bir yanda şiir yazmakta; bir yandan da geleceğini bir şair olarak nasıl kurgulayacağını sıkıntısını yaşamaktadır.
- Geçişsiz** 2. Hakkında yapılan yanlış değerlendirmelere bile üslubunu asla çirkinleştirmeden cevap veriyordu genç yazar.
- Geçişsiz** 3. Bu kitapta yer alan grafiklerin tasarımlarında, alanında uzman bir arkadaşımız bize yardımcı olmuştu.
- Oldurğan** 4. Seminerde anlatılanlara dair aklında herhangi bir soru işaretinin kalmaması için sorduğu sorularla sunum yapanları bunalttı.
- Geçişsiz** 5. Bu eğitim öğretim yılında öğrencilerin gereksinim duyacakları her şey, sene başında velilere verilen ihtiyaç listesine yazıldı.
- Ettirgen** 6. Öğretmen, edebiyat tarihinde bu alanda ürün vermiş olan sanatçıların isimlerini öğrencilere not aldırdı.
- Oldurğan** 7. Bugün huzur içinde yaşadığımız bu toprakları kimseye yar etmemek için yıllarca buralarda aç susuz at koşturdular.
- Oldurğan** 8. Anlatılanlar sanatçısının aşk kırgınlıklarını, yenilgilerini, kent gözlemlerini, çocukluğunun iz bırakan anılarını yansıtır.
- Geçişsiz** 9. Romanın saygınlık kazanmasıyla dolayısıyla hayatı tümüyle yansıtmak ve olay anlatmak isteyen şairler, romana yönelmiştir.
- Geçişsiz** 10. Her yazar; sesinin yankısını bulmayı, okunmayı, giderek daha çok okunmayı arzularak bu işe baş koyar.
- Geçişli** 11. Bir edebiyatçı, iyi bir metinle karşılaştığında bunun iyi bir metin olduğunu çekinmeden söyleyebilir.
- Ettirgen** 12. Yeni aldıkları daireye taşınmadan hemen önce, aile bireyleri, kendi odalarını istedikleri şekilde boyattılar.
- Oldurğan** 13. Söz sanatları yapacağım, edebiyat hünerleri sergileyeceğim diye konuyu anlaşılır olmaktan uzaklaştırmış.
- Geçişsiz** 14. Zamanın ruhu ve anlayışı sanatçının bahçesini biçimlendirdiğinden bir eser asla oluştuğu çağdan soyutlanamaz.
- Geçişsiz** 15. Denemenin inceleme yazısı gibi kuramsal temellendirmelere, düşünce yazıları gibi iddialara dayanması gerekmez.
- Oldurğan** 16. Edebî günlükler bir yazarın yaşamını, tercihlerini ve hayatını kuşattığı için okuyucusu için ayrı bir cazibe barındırır.
- Geçişsiz** 17. Okuyacağınız bu metinlerde günümüz değerlendirmelerinin yanı sıra geleceğe ilişkin öngörüler de yer alıyor.
- Ettirgen** 18. Bu yazar, Kendine has üslubu ve mizahî anlatımıyla, okumaktan sıkıldığımız konuları bile bizlere sevdirdi.
- Oldurğan** 19. Sanatçı, tüm röportajlarında yazarların asıl belli bir yaştan sonra daha nitelikli ve derinlikli yazdıklarını belirtir.
- Ettirgen** 20. Ankara'ya gelecek arkadaşları için burayı iyi bilen insanlara gezilebilecek yerler konusunda bir program hazırlattı.

SIRA SENDE

Aşağıdaki numaralı cümleler Tomris Uyar'ın Gündökümü IV-Tanışma Günleri/Anları eserinden alınmıştır. Cümlelerde geçen altı çizili fiilleri çatısı bakımından inceleyiniz ve cümlelerin altında verilen çatı özelliklerinden doğru olanı altlarına (X) koyarak belirleyiniz.

1. Yazarların büyük çoğunluğunun en azından kendileri için günlük tuttuklarını sanıyorum.

Etken	Edilgen	Dönüslü	İsteş	Geçişli	Geçişsiz	Oldurgan	Ettirgen
X				X			

2. Gün boyunca kişiyi iyiliği ya da kötülüğüyle etkilemiş bir an, bir olay, bir mekân, diyelim açık pencereden kulağa şöyle bir çarpan bir konuşmanın bellekte uyandırdığı çağrışımlar, yazarın o anda kayda geçirmezse bir daha aynı renkte, aynı tonda yaşamayacağı malzemeyi oluşturur.

Etken	Edilgen	Dönüslü	İsteş	Geçişli	Geçişsiz	Oldurgan	Ettirgen
X							X

3. Sık sık bu tür deneyimlerden geçen yazarlar, ister istemez günlük tutmaya yönelirler.

Etken	Edilgen	Dönüslü	İsteş	Geçişli	Geçişsiz	Oldurgan	Ettirgen
X					X		

4. Yalnızca kendilerini ilgilendirdiklerini düşündükleri parıltıları ya da çakışları bir defterde biriktirirler; tabii çakışın rengine göre defter, kara kaplı, pembe kaplı da olabilir.

Etken	Edilgen	Dönüslü	İsteş	Geçişli	Geçişsiz	Oldurgan	Ettirgen
X						X	

5. Ama her günce yazısının sapına kadar doğrucu olduğu ileri sürülebilir mi?

Etken	Edilgen	Dönüslü	İsteş	Geçişli	Geçişsiz	Oldurgan	Ettirgen
	X				X		

6. Günce, yazarını kavramanıza yardımcı olur, ama yalnızca birkaç günün gerçekleriyle değil, bütün kitabın gerçekliğiyle ilgilenirseniz keşfedebilirsiniz o yazarı.

Etken	Edilgen	Dönüslü	İsteş	Geçişli	Geçişsiz	Oldurgan	Ettirgen
X				X			

7. En güç çevirinin şiir çevirisi olduğu, hatta şiirin çevrilemeyeceği çok söylenmiştir.

Etken	Edilgen	Dönüslü	İsteş	Geçişli	Geçişsiz	Oldurgan	Ettirgen
	X				X		

8. Ölümünden az önce dostları, güzel yemek pişiren bir aşçı ayarlamışlar ona, sonra da acaba onca yıl iyi beslenmedikten sonra aşçının zeytinyağlı dolmalarını mı sindiremedi diye üzülmüşler.

Etken	Edilgen	Dönüslü	İsteş	Geçişli	Geçişsiz	Oldurgan	Ettirgen
		X			X		

9. Turgut, beni her an elinden kaçıracaktım gibi gereksiz bir kaygıyla yıpranacak, ben de hiçbir rekabetin söz konusu olmadığı bir alanda boyuna birinci seçilmekten yorulacaktım.

Etken	Edilgen	Dönüslü	İsteş	Geçişli	Geçişsiz	Oldurgan	Ettirgen
		X			X		

10. Cihat Burak'la şurada burada rastlaşırđık, uzaktan selamlaşırđık, o kadar.

Etken	Edilgen	Dönüslü	İsteş	Geçişli	Geçişsiz	Oldurgan	Ettirgen
			X		X		

SIRA SENDE

Aşağıdaki yargıları inceleyiniz. Yargıların başında belirtilen yere yargı doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

- D** 1. “Edebiyat tarihinde büyük yazarlar, ilk kitaplarının yayımlanması konusunda sıkıntılar yaşamışlardır.” cümlesinde yüklem bildirdiği işi yapan bellidir.
- Y** 2. “Bazı yazarlar daha çok kendilerini takdim etmek ve adlarını parlatmak için bir dergi etrafında toplanırlar.” cümlesinde geçişsiz bir fiil aldığı yapım ekiyle geçişli hâle gelmiştir.
- D** 3. “Yaşlı kadın çok yorgun olduğu için bu yaşadıklarını o kara kaplı deftere yazdırdı.” cümlesinde özne işi başkasına yaptırmıştır.
- Y** 4. “Bir fikir oluşumu aşamasında rüyalarım, yazacağım öyküde neler olacağına dair ipuçlarıyla doludur.” cümlesinde çatı özelliği aranır.
- Y** 5. “Onunla göz göze geldikten sonra bulunduğum yerde bir süre daha gözyaşları içinde oturdum.” cümlesinin yüklemi nesnesine geçişli bir fiildir.
- D** 6. “Bu hastalıktan bir an önce kurtulabilmemiz için tedbirlerin genişletilmesine karar verildi.” cümlesi edilgen çatılı olmasına rağmen cümlede sözde özne kullanılmamıştır.
- Y** 7. “Eleştiri dünyasındaki haksızlık sadece anarak değil bazen de yazmayarak, bilerek üstünü örterek gerçekleşiyor.” cümlesi özne-yüklem ilişkisi açısından işteş çatılıdır.
- D** 8. “Gelmeyeceğini haber verseydin ben de bu saate kadar beklemezdim.” Cümlesinin yüklemi geçişli olduğu hâlde cümlede nesne kullanılmamıştır.
- D** 9. “Kendi başarılarıyla değil dedesinin askerdeyken kazandığı madalyasıyla övünürdü.” cümlesinde özne hem yüklem bildirdiği işi yapmış hem de bu işten etkilenmiştir.
- Y** 10. “Birbirimizi tanımasam da her sabah aynı yerden servise bindiğimiz için selamlaşıyoruz.” cümlesinde “birliktelik” anlamı taşıyan işteş fiil kullanılmıştır.
- Y** 11. “Bu alanda çağlara meydan okuyacak eserler yazmak için ant içti.” cümlesinin yüklemi nesne-yüklem ilişkisine göre geçişlidir.
- Y** 12. “Bu akşam yemeğine misafirleri geleceği için köfteleri yavaş yavaş kızartıyordu.” cümlesinde fiilin geçişlilik derecesi artırılmıştır.
- Y** 13. “Tekdüze bir anlatıma sahip olduğu için yazar, okuyucuda merak duygusu uyandırmıyor.” cümlesinin yüklemi öznesine göre etken, nesnesine göre geçişli bir fiildir.
- D** 14. “Düşünce yönü ön planda olan bir sanat evreni kurmalarına karşın estetik yapıyı görmezden gelmezler.” cümlesinin yüklemi “Neyi?, Kimi?” sorularına cevap verecek niteliktedir.
- Y** 15. “O bölgede yaşayan insanların neye ihtiyacı olduklarını haber bültenlerinde duyurdular.” cümlesi nesne-yüklem ilişkisi açısından geçişli fiildir.
- D** 16. “Hangi dönemde yazılıyor olursa olsun bir eleştiride yok etmenin kolaylığı değil var etmenin zorluğu tercih edilmelidir.” cümlesinin yüklemi edilgen çatılıdır.
- D** 17. “Sporcular, her yıl aynı tarihlerde burada sporun farklı dallarında profesyonelce yarışıyorlar.” cümlesinin yüklemi işteş çatılıdır.
- Y** 18. “Üniversite adaylarının büyük bir heyecanla beklediği tercih sonuçları açıklandı.” cümlesinin yüklemi etken çatılı geçişsiz bir fiildir.
- D** 19. “Bu kadar vurdumduymaz insanlarla bir arada yaşadığı, çalıştığı için sürekli söyleniyordu.” cümlesinde özne yaptığı işten tane kendisi etkilenmiştir.
- D** 20. “Bu alanda adından yeni yeni söz ettirmeye çalışırken söylediği bazı cümlelerle gözden düştü.” cümlesinin etken çatılı geçişsiz bir fiildir.

1. Bir ışığı yanardı yalnız gecelerde
Akşam, çiçekleri uykuya yatırdı
Sarıldı karşı kıyılara karanlık
Beni bana gösterecek lambamdı

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisinin örneği yoktur?

- A) Etken fiil   B) Geçişsiz fiil
C) Dönüşlü fiil   D) Oldurgan fiil
E) Ettirgen fiil

2. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi özne-yüklem ilişkisine göre diğerlerinden farklıdır?

- A) Ablam mezuniyet balosu için saatlerce süslenmişti.
B) Eve geç kaldığım gün babam saatlerce söylenmişti.
C) Bu kötü karar diğer üyeler burada yokken alınmıştı.
D) İşe her zamanki gibi geç kalan Ali, aceleyle hazırlanmıştı.
E) Geç saatte aldığımız bu habere hepimiz çok sevinmiştik.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde dönüşlü fiil kullanılmamıştır?

- A) Sonra basamaklardan koşarak inip babasının boynuna atıldı.
B) İnsan kuş değildi ama gönülde kalmak için hayli çırpındı.
C) Yüzü allak bullak olmuş bir şekilde onun önünden çekildi.
D) Bayram sabahı erkenden kalkarak güzelce giyindi.
E) Toplu taşıma kartları, tüm ülkede ortak kullanılıyordu.

4. İşteş fiillerde, eylem karşılıklı ya da birlikte yapılma anlamı taşır.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylem ötekilerden farklı bir anlam taşımaktadır?

- A) Sabaha dek uyumayıp böyle bilgece söyleşelim.
B) Sesi sedası kesildiğine göre temelli bozuştuk.
C) Herkes paylaştı sevgiyi, taşımayı bilmeden.
D) İzledikleri film hakkında epeyce tartıştılar.
E) Çocuklar, heyecanla okullarına koşuştular.

5. "Tiyatro metni" sözü aşağıdaki cümlelerin hangisinde sözde özne göreviyle kullanılmamıştır?

- A) Bu evde ilk defa tiyatro metni okunuyor.
B) Tiyatro metni, akıcı bir şekilde yazılmış.
C) Tiyatro metni, yazarının yorumunu yansıtmış.
D) Tiyatro metni, düzeltilerek tekrar yayımlandı.
E) Tiyatro metni, acımasızca eleştirilmişti.

6. Bazı fiiller geçişli olduğu hâlde cümlede nesne kullanılmayabilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklama-ya uygun bir kullanım vardır?

- A) Bugün ilk kez bir özel şirket, uzaya içinde insan olan uzay mekiği fırlattı.
B) İnsan bekliyor, bekliyor, bekliyordu ta ki şakakları zonklayana kadar.
C) Etrafında toplanan herkese halkının çektiği sıkıntı ve acıları anlatmıştı.
D) Piraye, sözlerle aşkını kirlletmesi mümkün olan bütün cümlelerini kilitledi.
E) Dünyanın hayal ettiğim tüm güzelliklerini soframa, hayatıma davet ettim.

7. Nesne alamayan fiillere “-it, -dır, -ır” ekleri getirilerek bu fiiller nesne alabilir duruma getirilir, bu fiillere “oldurğan fiil” denir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde olurğan fiil kullanılmıştır?

- A) Alperen düşmanın geldiğini duyunca çadırları toplattı.
 B) Başkumandan binayı bir jandarma müfrezesiyle sardırdı.
 C) Evi almayı düşünüyorsanız evi köşe bucak doluştırayım.
 D) Dünyanın tüm zifiri gecelerini senin o gözlerin ağarttı.
 E) Bunun üzerine adamlarını gönderip toprağı ölçtürüyor.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sözde özne kullanılmamıştır?**

- A) Korkular, kuşkuyla dört yanım çevrildi.
 B) Gezinirken duvarlardan gölgeler süzülür.
 C) Kötü bir şey kaybedince hiç ağlanır mı?
 D) Yabancılar soğuk bir şekilde karşılandı.
 E) Devletin merkezi bu şehre nakledildi.

9. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi özne-yüklem ilişkisi bakımından ötekilerden farklıdır?**

- A) Şimdi de bizden birileriymişçesine aramızda geziniyorlar.
 B) İp, yansımaların arasında sularla birlikte yükselele alçaldı.
 C) Değerlendirilen değil değerlendiren konuma geçmeliydi.
 D) Bu olaydan sonra herkes söz birliği etmiş gibi susmuştu.
 E) Sizi dostlarınızdan ayrı düşürecek sözleri dinlemeyin.

10. “Yüzlerce video çekildi.” Bu cümlemin yüklemi olan “çekildi” edilgen bir fiildir. Cümlemin öznesi olan “yüzlerce video” sözcüğü işi yapan değil, başkasının yaptığı işten etkilenendir. Böyle öznelere “sözde özne” denir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde sözde özne kullanılmıştır?

- A) Aşkın zarif ilmeği zor da olsa çözüldü.
 B) Konuşması bitince kenara çekilmişti.
 C) Yazın güneşten her daim korunuyorum.
 D) Yaşananlardan sonra çok üzölmüşü.
 E) Yaptıklarınla nasıl böyle övünürsün?

11. Edilgen fiillerde özne işi yapmaz, yapılan işten etkilenir. Fiiller “-ın, -ıl” ekleriyle edilgen duruma getirilir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi edilgen bir fiildir?

- A) Kedisi hemen silkinerek üzerindeki pislikten temizlendi.
 B) Mis gibi toprak kokuyor deyince yeniden umutlandım.
 C) Gülüşünün gül kokusuyla yeşerdi bir kızıl elma ağacı.
 D) Söylenen her söz biraz daha büyüttü suskunluğumu.
 E) Bu önermeler büyük beğeni cümleleriyle süslenmiş.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ettirgen çatılı fiil kullanılmıştır?**

- A) Önemli bir şey konuşmak için beni bir sandalyeye oturtular.
 B) Raphael, hayatı boyunca resimlerine sadece iç alemini aksettirdi.
 C) Merak, ses tonuna ayna tutarak mavi gözlerini parlatmıştı.
 D) Çocuk, nerede ve ne zaman olursa olsun kendini sevdiriyordu.
 E) Evet, düşlere dalıp duyuların sonsuzluğuyla uzatmalı saatleri.

1. Aşağıdaki atasözlerinden hangisi özne-yüklem ilişkisi bakımından ötekilerden farklıdır?

- A) Denize düşen yılana sarılır.
- B) Abanın kadri yağmurda bilinir.
- C) Çabalama ile çarık yırtılır.
- D) Eğilen baş kesilmez.
- E) Başa gelen çekilir.

2. I. Bilseniz ki ben
Bir apartmanlar şehrinde yaşarım
Ömrümde bir defa olsun
Bir sabah ansızın denize açılmadım

II. Değmiş gibi bir sihirbaz eli
Her şey değişiverdi bir anda
İşte orada çağlarımın en güzeli
Artık geri dönülmez

Numaralanmış dizelerle ilgili

- I. Etken fiil kullanılmıştır.
- II. Edilgen fiil vardır.
- III. Dönüşlü fiil bulunmaktadır.

yargılarından hangileri ortaktır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) II ve III

3. I. Evin etrafındaki çitleri onardı.
II. Şehrin tüm caddeleri asfaltlandı.
III. Kadın saatlerce ağlayıp dövündü.
IV. Kimseye görünmeden uzaklaştı.
V. Törende birkaç ünlü şiir de okundu.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin yüklem-özne-yüklem ilişkisi bakımından ikiye eşleştirilirse hangisi dışta kalır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

4. (I) *Hayvan Çiftliği* adlı eserde, bir çiftlikte yaşayan hayvanların kendilerini sömüren insanlara başkaldırıp çiftliğin yönetimini ele geçirmesi anlatılır. (II) Çiftliği ele geçiren bu hayvanlar, daha eşitlikçi bir toplum oluşturmayı amaçlar. (III) Aralarında en akıllı olan domuzlar, kısa sürede bir takım kurar. (IV) Ne yazık ki insanlardan daha acımasız bir baskıcı yönetim oluşturulmuştur. (V) George Orwell, bu romanında tarihsel bir gerçeği işte böylesi bir sembolik dille eleştirmiştir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangileri özne-yüklem ilişkisine göre diğerlerinden farklıdır?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) I ve IV
- D) III ve V
- E) IV ve V

5. Nesne alabilen (geçişli) fiillere "-it, -ır, -dır" ekleri getirilerek fiillerin geçişlilik dereceleri artırılır. Geçişlilik derecesi artırılan fiillere "ettirgen fiil" denir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde ettirgen bir fiil kullanılmıştır?

- A) Cebindeki renk renk kağıtları avucunda sıkıştırıp ufalttı.
- B) Kim uydurdu bu haziranı, bu gizli kapaklı yaşamaları?
- C) Sabır, hayatı daha çekilir kılmak için tortuları süzdürür.
- D) Kendi fikrimce geçen yıllar senin umutlarını kurutmuş.
- E) Yazar, hislerini bir öneğine göre daha da ustaca aktarmış.

6. İngiliz yazar George Orwell, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* adlı eserini ----

Bu cümle aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanırsa nesne-yüklem ilişkisi bakımından ötekilerden farklı olur?

- A) klasikler arasına sokmayı başarmıştır.
- B) veremle boğuşurken tamamlamıştır.
- C) alegorik bir roman şeklinde yazmıştır.
- D) filme çektiklerini görememiştir.
- E) distopya türünde zihinlere kazıtmıştır.

7. Evler denize bakardı bir güneşte
En aydınlık güneşte durur sessizce
Bir ipe dizilmiş gibi bir yokuşta
Kımıldamayan gemi yıldızlı gece
Uyur uyanır yıkanır bir düşte
- Bu dizelerdeki eylemlerin çatı özelliği için aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

- A) İlk dizedeki eylem etken çatılıdır.
B) İkinci dizedeki eylem etken ve geçişsizdir.
C) Ettirgen çatılı eylemler vardır.
D) Son dizedeki eylemler geçişsizdir.
E) Etken çatılı birden çok eylem kullanılmıştır.

8. Ne ayaklarım ayak ne ellerim el
Dağılır, toparlanırım bir korkuda

Bu dizelerdeki altı çizili eylemin çatı özelliği aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Etken-geçişsiz   B) Dönüşlü-geçişli
C) Edilgen-geçişli   D) Edilgen-geçişsiz
E) Dönüşlü-geçişsiz

9. I. Kim tutuşturmuştu önce bu çırayı
Bir yalın sözde ya da bir oyuk taşta
Aşır üstümden sonsuz akan dalgayı
- II. Kimse bilmiyor öldüğünü bilmeyecek de
Kargaşasında ayrık otlarının
Bir ozan bekleniyor, kaldırsın, gelsin de

Numaralanmış dizelerle ilgili

- I. Oldurgan fiil kullanılmıştır.
II. Geçişsiz fiil bulunmaktadır.
III. Edilgen fiil kullanılmıştır.

yargılarından hangileri ortaktır?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) II ve III

10. Aşağıdaki cümlelerden hangisi çatısı bakımından farklıdır?

- A) Tertemiz sabun kokan entarisi, iyi durulanmamış.
B) Akdeniz, Akdeniz'de bir gün çay içerken yaratılmış.
C) Yüzlerinden renk renk, buruk bir ezgi seziliyordu.
D) Aydınlık yüzlü bir kadın birdenbire sesleniyor bize.
E) Peri caddelerinden geçerken kara faytonlara binildi.

11. Uçtum, şiiir taktı bana kanat

I   II

Savruldu sonsuza ışık hızım

III

Ne uzak ne yakın, durdu saat

IV

Okundu şiirler, hazırım

V

Bu dörtlükte geçen numaralanmış sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisini söylenemez?

- A) I. sözcük geçişsizdir.
B) II. sözcük etkendir.
C) III. sözcük dönüşlüdür.
D) IV. sözcük geçişsizdir.
E) V. sözcük edilgendir.

12. Homeros, kendi zamanından 4 asır önce var olan Mikenlere dair olayları çok detaylı anlatır.

Bu cümlenin yüklemi çatı yönünden aşağıdakilerden hangisine benzemektedir?

- A) Sanatçının yaptığı bazı tespitler, o an hepimizi güldürdü.
B) Sınıfa girdiğimde 40 yaşlarında bir kadın sıralardan birinde oturuyordu.
C) Okuduğum bu kitap karantina günlerinde az da olsa ruhumu dinlendirdi.
D) Çocukluğumun mahallesindeki bu yamuk yamuk asfalt, çok araba eskitti.
E) Evin hanımı, kendi gitmek yerine hizmetlisini gönderip onları karşılattı.

1. Kış yaklaştıkça daha da tuhaflaşıyordu. Her sabah işe geç geliyor, uyuyakaldığını ^I söyleyerek özür diliyor, iştahı yerinde olmasına karşın akıl sır erdirmeyemediği bazı sancılardan yakınıyordu. Bir bahane uydurup işten kaçtığı ^{II} zamanlarda, çeşme başına gidip sudaki yanmasını seyrediyordu. ^{III}
^{IV}
^V

Bu parçadaki numaralanmış sözcüklerle ilgili olarak aşağıda verilen açıklamalardan hangisi yanlıştır?

- A) I. sözcük, geçişsiz fiildir.
B) II. sözcük, sıfat-fiildir.
C) III. sözcük, birleşik zamanlı eylemdir.
D) IV. sözcük, fiilimsidir.
E) V. sözcük, birleşik çekimli fiildir.

2. I. Adamlar fırsatını bulur bulmaz avludan dışarı fırladılar.
II. Onlardan kendi parasını alamayan tek bir kişi kalmamıştı.
III. Çiftliği basalı daha beş dakika olmamıştı ki ortaklık karıştı.
IV. Komutanı saldırı işaretini verince düşmanın üstüne atıldı.
V. Çamurun içinde bulunduğu madalyası onu çok mutlu etti.

Numaralanmış cümlelerin hangilerindeki altı çizili sözcükler tür bakımından özdeştir?

- A) I ve II   B) I ve III   C) II ve IV
D) III ve V   E) IV ve V

3. Zafer naraları atan adamlar, düşmanlarının kaçtığını sanarak darmadağın arkalarından koşuşturdular. Onun istediği de buydu. Hepsini avluya girince ağılda pusuya yatan üç kişi ansızın ortaya çıkıp adamların önünü kesti.

Bu parçada kaç tane fiilimsi kullanılmıştır?

- A) 5   B) 6   C) 7   D) 8   E) 9

4. Uykunun eşliğindeyken Kavakların üstünden Ay görününce Şaşırıdıysan Şiir kapını çalmak üzere

Bu dizelerle ilgili,

- I. Birleşik çekimli fiil vardır.
II. Birden çok zarf-fiil vardır.
III. Türemiş yapılı fiil vardır.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) I ve III

5. Uykumda sesini duyduğum bütün gece Açık kalmıştır musluğu zamanın

Bu dizelerin yüklemiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Ek fiil almıştır.
B) Birleşik zamanlıdır.
C) Öznesine göre etkendir.
D) Haber kipiyle çekimlenmiştir.
E) Nesnesine göre geçişsizdir.

6. Yürümeyi unutmuş, oturup kalkmayı da Düşünemiyor, konuşamıyor Görmüyor da göksüz ve bulutsuz Başka bir kalıba dökülmüş herşey Doğayla iç içe, özdeş Gök gibi, bulut gibi bir şey

Bu dizelerde kaç çekimli fiil vardır?

- A) 2   B) 3   C) 4   D) 5   E) 6

7. Aşağıdakilerin hangisinde ek fiil alan sözcük, basit yapıdır?

- A) Hayvanlar sersemlemeselerdi böyle şeyler olmazdı.
 B) Gerçi ben gençken de bunları rahatça okuyamazdım.
 C) Yakalanan at, çifteler atarak kapıyı kırmaya çalışıyordu.
 D) Onlar, taktik sözcüğünden hiçbir şey anlayamamışlar.
 E) Yeni bir radyo aldıkları ve bazı dergilere abone oldukları işitilmişti.

8. Senin yanındayken gün ışığı içimi her zaman mutlulukla doldurmuştur.

Bu cümledeki altı çizili fiilin özellikleri aşağıdakilerin hangisinde doğru sıralanmıştır?

- A) Türemiş yapılı, birleşik çekimli, oldurgan çatılı
 B) Basit yapılı, birleşik çekimli, ettirgen çatılı
 C) Türemiş yapılı, basit çekimli, ettirgen çatılı
 D) Birleşik yapılı, birleşik çekimli, ettirgen çatılı
 E) Türemiş yapılı, basit çekimli, oldurgan çatılı

9. Geçmiş

Bakmasan da var, bakma

Gelecek

Bakarsan yok, bakma

Sen önüne bak

Bu dizeler için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Geniş zamanın şartıyla çekimlenmiş fiil vardır.
 B) Türemiş eylem bulunmaktadır.
 C) Birden fazla tasarlama kipi kullanılmıştır.
 D) Fiilimsi yoktur.
 E) Birden fazla geçişsiz fiil kullanılmıştır.

10. İşte tüm bunlar, lüzumundan fazla televizyon seyretmenin neticesi! Yayılıyorsunuz televizyonun karşısına, sabahtan akşama kadar o abuk sabuk programları seyrediyorsunuz. Seyrettikçe de beyniniz uyuşuyor sizin, keçe gibi oluyor.

Bu parçayla ilgili aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) Birden fazla fiilimsi kullanılmıştır.
 B) Birleşik fiil vardır.
 C) Yüklem, birleşik zamanlıdır.
 D) Dönüşlü eylem kullanılmıştır.
 E) Etken-geçişli eylem vardır.

11. Aşağıdaki atasözlerinin hangisinin yüklemde zaman anlamı yoktur?

- A) Abanın kadri yağmurda bilinir.
 B) Yemeyenin malını yerler.
 C) Vücut kocar, gönül kocamaz.
 D) Ayağını yorganına göre uzat.
 E) Zengin horozu bile yumurtlar.

12. Bazı sıfat-fiiller, çekim eki alsalar bile adlaşmayabilir.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir kullanım vardır?

- A) Sonradan baktıklarımızı daha çok beğendim.
 B) Gelecekte çok umutlu olduğumu söylüyordum.
 C) En sonunda yapacağını yapıp bizi terk etmişti.
 D) Onun hayatı bir bilinmeze doğru sürüklenmişti.
 E) Bu hayatta sevdiğin her şeyin kıymetini bilmelisin.

13. Aşağıdaki dizelerin hangisinde ek eylem yoktur?

- A) Biz zor günlerde birbirine destek olan güzel bir ekiptik.
 B) Geçen sene muhtarlığa aday olan bu adam mıymış?
 C) Bunca zaman yalnız yaşamış, hasta ve yaşlı bir kadını.
 D) Giydiğiniz bu yeni elbiselerle daha da güzelleşmişsiniz.
 E) Dayım artık bir öğretmen değil, dediğini hatırlıyorum.